

Θά είχα νά πῶ λίγα λόγια ἀκόμα γιά τήν ἠθική τῆς τέχνης. Ὁ κριτικός μου λέει πῶς δέν μπορεῖ νά φαντασθῇ ἕνα ἔργο ὠραῖο πού νά μὴν εἶναι μαζί καὶ ἠθικό. Καὶ μετὰ τὴν ὑπόθεση πῶς τοῦ ἀποδίδω μιά μπουρζουαδικὴ ἀντίληψη τῆς ἠθικῆς, μοῦ δίνει μερικὲς ἐξηγήσεις πού θάτανε καὶ περιττές. Κ' ἐγὼ προσθέτω πῶς κάθε ἔργο ὠραῖο εἶναι καὶ ἀναγκαστικὰ ἠθικό, ἀκριβῶς ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς ὁμορφίᾳς του. Νὰ καὶ μιά διαφωνία πού μοιάζει συμφωνία.

Ὁ κριτικός μου τελειώνει μετὰ μιὰν ἀποτροπίαση γιά μερικὰ πρόσωπα δραματικά, πού δέν ἀνταποκρίνονται στὰ ἰδανικά τῶν κοινωνικῶν ἀνθρώπων, πού προκρίνει κι' ἀγαπᾷ. Δὲν ὑποθέτω πῶς ὁ κριτικός μου στὴν ἀντίληψή του αὐτὴ δίνει γενικώτερη σημασία, ἀπ' τὴν προσωπική του ἐκτίμηση. Κάθε ἄνθρωπος πού ζῇ, χαίρεται, ὑποφέρει, πολεμᾷ καὶ πεθαίνει μετὰ τὸ φυσικὸ του καὶ μετὰ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζήσει στὸν κόσμον τῆς τέχνης, ὅπως ζῇ καὶ στὸν πραγματικὸν κόσμον. Κάθε πόνος ἀνθρώπινος καὶ κάθε ἀνθρώπινη χαρὰ εἶναι δεκτὴ στὰ Ἡλύσια τῆς τέχνης. Κάθε ζῶντα γιὰ ἀδύνατη, ἥρωική γιὰ λιγόψυχη, ροδοκόκκινη ἀπὸ ὑγεία γιὰ χλωμὴ ἀπ' τὴν ἀρρώστεια, ἔχει τὸ ἐλεύθερον νὰ καθρεφτιστῇ στὴ μαγικὴ λίμνη πού ἀπλύνει κάτω τῆς ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ. Σκοπὸς τῆς τέχνης δέν εἶναι νὰ δώσῃ οὔτε πρόσωπα γιὰ μίμηση, οὔτε παραδείγματα γιὰ διδασκαλία. Μὲ τίτιον μέτρο τὰ ἐννέα δέκατα ἀπ' τὰριστουρήματα τῆς τέχνης ἔπρεπε νὰ παραδοθῶναι στὴ φωτιά. Κι' ἀπὸ τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτὸ δέν ξέρω ἂν θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ γιὰ νὰ χάσῃ ὁ κόσμος.

Ἀποχαριετώντας τὸν φίλον καὶ κριτικόν μου θέλω νὰ πιστέψω πῶς ξεχνῶ ἐλπίδα τὸ δικό μου ἔργο. Θέλησα μονάχα νὰ δώσω μερικὰ ἄρθρα ἀπ' τὸ αἰσθητικόν μου credo. Ἐχὼ ὅλη τὴν ἀνεξιθρησκεία γιὰ τὰ δόγματα τῶν ἄλλων. Ὁ κόσμος εἶναι μεγάλος καὶ γιὰ τίς ἰδέες τίς δικές μου καὶ γιὰ τίς ἰδέες τοῦ κριτικοῦ μου. Θὰ ἤθελα μόνο—ἂν μοῦ τὸ συχωροῦσε ὁ ἀγαπητός μου φίλος—νὰ τοῦ ἐπαναλάβω τὰ λόγια πού εἶπε ὁ Ἀμλέτος στὸν γερό—Πολώνιο. Ὁ Βασιλικὸς εἶναι ποιητής. Ἐχει κι' αὐτὸς μιὰ κόρη ὁμορφὴ, τὴν τέχνην του. Ἀν λοιπὸν ἡ κόρη του εἶναι ὁμορφὴ καὶ τίμια, ἂς τὴ συμβουλέψω νὰ

μὴν ἀφίνει τὴν ὁμορφάδα τῆς νύχης πολλὰ νταραβέ-
ρια μετὰ τὴν τιμιότητά της.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Σ. Ν. Τὸ παραπάνω ἄρθρον, δοσμένο ἀπὸ καιρὸ στὸ «Νουμά» δὲν μπῆκε ὡς τώρα ἀπὸ πληθώρα ὕλης. Στὸ γενικὸ χαραχτήρα πού πήρε ἡ συζήτηση ἀνάμεσα στοὺς συνεργάτες μας, θαρροῦμε πῶς δὲ βλάφτει ἡ ἀργοπορία.

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Τὸ γυρισμό σου καρτερῶ
σὰ σκλαβωμένο, ἄγριο χελιδόνι
πού σις χινοπωριάτικες
πνοὲς ζητεῖ νὰ χαιρετίσῃ
ὄχι τὴ μοῦρα πού γοργῇ
μετὰ τὸ χεῖμῶνα ταῖρι της, σιμώνει
μὰ κάποιαν ἀνοιξή κρυφῇ,
πού ἀνθεῖ στὴν πεθαμένη δύση.

ΕΣΠΕΡΙΤΗΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ο ΜΕΛΙΣΣΗΣ

Εἶναι τὸ τζάμι παλαιόν, καὶ εἶναι ἀπάνουδες ξεσηκωμένα ἀπὸ χέρι τεχνίτη πού θὰ σκόλιζε στὸ δάσο τὰ κέδρινα κανάτια, δυὸ γεράκια. Φαντάζοντο πῶς μάχονται, μετὰ τὰ φτερὰ ὀπλωμένα καὶ νυχτοπαλεύοντες. Ἀχνίζει πάντα ἐδῶ, ἡ μουσικὴ ἀπὸ χορταρίσιον ἄχνα πνοῇ τοῦ σπιτιοῦ, καὶ τ' ἄχνα ἀναμοδεύονται θησανρωμένα στὸ ἀνάσασμα τοῦ βωδιοῦ. Σιγαλεμένη ζωὴ σκέπεται ἀπὸ τίς ἀραδιαστὲς καλαμωτὲς ὅτε ἀνασταίνεται καὶ ζεῖ καὶ βασιλεύει τὸ κουκούλι, σὲ κυματισμάτα λάτρως καὶ εὐτυχισμοῦ. Οἱ τράβες καὶ οἱ σκεποδεσιὲς φέρνουνε κολλημένους σταυροὺς ἀπὸ λαμπαδίσια κομάτια καμωμένους, δείχνοντας καὶ σημαδεύοντας τὰ ἐνκέλαια τῆς γενιᾶς, ὡς τὸ στεγνὸ τοῦτο χέρο. Ὁ γιοῦνος μετὰ τὰ σκουτιὰ στέκει ἀπανωτὸς καὶ πλούσιος. Ἀσημοπιστόλα, κρέμεται κάπου, φλασκιά γιὰ μπαρουτόκαγα καπνισμένα, καὶ ἕνα μάτσο ξερὸς κοκκινόπιπεριές. Αὐτὸ τριχούσε κρέμονται σὰ θεριῶνε τομάρια. Ἐνας ἀργαλεὺς στημένος κοντὰ ἐκεῖ φωτίζεται ἀπὸ τὸ λυχνάρι κρεμαστὸ σὲ λυχνοστάτη ψηλὴ. Ἡ Διαμαντούλα ὑφαίνει

πανὶ πολύνκρουστο, πού ξεδιπλώνεται σ' ὀργιὲς ζωντανεύοντας σὲ παρδαλὲς χρωματιστὲς μὰ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ, ὅσων καλοπροαίρετο στολίδι. Τὸ βώδι μαν-ρολογαίε παρήμερα, ἐκεῖ πού σώνει ἡ πατωμένη μεριά τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πότε-πότε ρήγγει φύσημα βαρὺ πού τὸ χνάτο του φτάνει καὶ φουσαίει τὴ Διαμαντούλα ξεστὸ καὶ μυρισμένο, καὶ σεῖ τὰ γνέματα. Καὶ πότε-πότε μεγαλόντο γητεύει τὴ σαῖτα καὶ σταματᾷ στὰ χέρια της, μετὰ τὰ ματιάσματά του. Ἀποσπεροῦ μιά θεοική ματιὰ ἀγκαλιάζει τὸ σπῆτι, καὶ φωτίζει τὴ Διαμαντούλα. Ἡ γρηὰ φαίνεται στὴ γωνιά, διπλωμένη σὲ σαῖσματα καὶ χράμια, νὰ κοιμᾷται ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι σὲ ψηλὴ προσκεφαλὰδα. Μὰ κάποτε σείεται καὶ φαίνεται πῶς ταράζει τὴ Διαμαντούλα γιὰ νὰ ἰδῇ γιὰτὶ στομάτησε τὸ ὑφάσιμο. Τότε καὶ τὸ βώδι σαλεύει, γυρίζει τὸ κεφάλι, τηρᾷ κατὰ τὴ μεριά τῆς γρηᾶς γιὰ λίγο, κιὰπὲ ξαναβυθίζεται, σὲ μεγαλόντη σκέψη. Ἡ Διαμαντούλα στέκει συλλοισμένη καὶ σὰ ν' ἀκουμαίνεται. Τραγοῦδι πέφτει στὸν ἀέρα κομματιαστὸ καὶ πάσκει νᾶρθε ὡς μετὰ τὸ σπῆτι τριγυρνώντας, στὸ ἀγαθὸ του ἀραξοβόλι, ὅσων ἀνεμόσυρτο κελάϊδεμα. Τὸ ἀνάσασμα τοῦ βωδιοῦ ἀχνίζει στὸ φῶς τοῦ λυχνarioῦ πού πέφτει θαμπὸ κα-ταπάνου του, καὶ ὁ καπνὸς τῆς φωτιᾶς δέν ἀνακατῶνεται νὰ τὸ θολώσει. Ἀκουμαίνεται τηρᾷοντας πρῶτα ψηλάθε, μετὰ σηκωμένα τὰ μάτια ὅσα σὲ προσευκὴ, κιὰπὲ τὰ χαμηλώνει σιγὰ-σιγὰ σὰ νὰ φοβάται πῶς ὁ ἡχὸς βγαίνει ἀπὸ τὰ χτένια τοῦ ἀργαλειοῦ ἢ τοῦ μετοξοσκουληκιοῦ τὸ σάλεμα στὰ μουρόφυλλα. Ἐάφρον τὸ βώδι σὺν δνειριασμένο μέσα στὴ βουβαμάρα μουκάνισμα θλιμμένο ἀφίνει. Ὑστερα τηρᾷ πρὸς τὴ Διαμαντούλα περισκερτα καὶ νοητικά, σὰ νὰ τὴν κρᾷζει σὲ ἀνταμομίλημα βαδιό. Κεῖνη τρομασμένη γυρίζει καὶ τοῦ λέει : Μελίσση, Μελίσση ! καὶ ἡ φωνὴ τῆς τρέμει ἀλλαγμένη. Ἡ γρηὰ μάνη σαλεύεται, κυτᾷ τὴ Διαμαντούλα, καὶ ὕστερα τὸ βώδι, χαμογελάει πικραμένα, καὶ ξαναπέφτει στὸ συλλοισμό τῆς μουρμουρίζοντας :

«Βλογημένο ζῶ πού δέν κλείνεις τὰ μάτια ποτὲ σου...Τί ν' ἀπεικάζει τάχα στὰ συλλοικά του... Ἐχει καὶ φρένα καὶ πνοὴν ἀνθρώπινη...»

Ἡ Διαμαντούλα : —κοιτάζοντας πάντα τὸ Μελίσση στὰ μάτια καὶ ζυγόνοντάς τονε καλλιτέρα — Μιὰ λουρίδα ὀγρή...κατὶ σὰν κοκκινόμπλαστὴ χα-ραμιά φαίνεται στὸ κορμί του... — Ὑστερα τονὲ χαϊδολογᾷ καὶ ἀγγίζει τὴ μεριά πού ἀγγίζει ἡ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*)

§ 8

Σουλιῶτες καὶ Ἀρβανιτισμοί.

Τὸ περίλαμπρον μνημεῖον πού τοὺς ἀξίζει τοὺς Σουλιῶτες δὲ στήθηκε ἀκόμα μέσα στὴν Πρωτεύουσα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. Ἴσως θὰ στηθῇ ὅτα λείψονε μερικοὶ πού καμώνονται πῶς εἶναι πρωτοστάτες καὶ λαμπαδηφόροι του, ὅμως τῶχουνε γιὰ καταφρόνιον ν' ἀκούσουν πῶς συγγενεύουνε μ' Ἀρβανίτες, μάλιστα ὅταν εἶναι Ἠπειρώτες, πού Ἡπειρώτης δὲ γίνεται νὰ ὑπάρχῃ δίχως τὴν ἀρβανιτικὴ αὐτὴ συχρωματωσιά, τὴν καθιερωμένη καὶ τὴ σφραγισμένη ἀπὸ τὸν ἥρωισμό τῶ μισοαρβανιτῶν τοῦ Σουλίου. Ὡς τόσο ἐκεῖνοι οἱ μερικοὶ, πού, νὰ

ποῦμε τὴν ἀλήθεια, δέν ἀρνιούνται τὸ Σουλιώτικο τὸν ἥρωισμό, ὅταν ὅμως τοὺς ὀνομάσῃς καὶ αὐτοὺς ὄχι μισοὺς, μὰ ὡς εἶναι καὶ ἕνα τέταρτον Ἀρβανίτες, τὸ σκιαζονται. Τέτοια εἶναι τὰ δικὰ μας, ὡς καὶ τὰ πῶ ἱερά. Στὴν ἀπανωσιά, καὶ πάντα μπερδεμένα. Ὁ Σουλιώτης, πού εἶναι ἥρωας, δέν πειράζει καὶ νὰ τὸν πῇς Ἀρβανίτη. Ἐμεῖς ὅμως, πού ὁ ἥρωισμός μας ἀκόμα δὲ δοκιμάστηκε, δὲ σφερίει νὰ τὸν κολῶμε ἀπάνω μας τὸν ἀρβανιτισμό, παρὰ καλὴ ἴτερά νὰ λεγόμεστε καθαροὶ Ἕλληνες, ταπεινώ-νοντας ἑστί, καὶ μέσα στὸ νοῦ μας καὶ στὸν ἔξω κόσμον, ἕνα στοιχεῖον πού ἡ ἱστορία μας τὰ πόδειξε πῶς εἶναι τὰ φροδύαλα τοῦ Νέου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Αὐτὲς τίς παρατήρησεις δὲ θὰ τίς ἔκαμνα ἂν δέν ἔδωπα τίς προάλλες ἐπίσημη διακοίνωση τοῦ Ἡπειρώτη Γραμματέα τῆς Ἑταιρίας «Ὁ Ἑλληνισμός» νὰ διαμαρτυριεῖται πού ὁ κ. Γεννάδιος ὀνόμασε τοὺς Ἡπειρώτες Ἀρβανίτες, καὶ πρῶτον αὐτὸ τοῦ ὁ ἄνθρωπος. Ἐστὶ τονὲ φαντάστηκε ὁ Γραμματέας τὸν Ἑλληνισμό. Ἀκαδημαϊκὸν πρᾶμα, καὶ ὄχι ἀληθινόν.

Ὅμως εἶναι πολὺ παρηγορητικὸ νὰ βλέπουμε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὄχι μονάχα τὸ Γεννάδιον, πού μὰ τὴν ἀλήθεια τιμὴ του, μ' ὅλο του τὸ δασκαλι-

σμὸ νὰ νοιώθῃ μέσα του τέτοια σημαντικὴ ἀλήθεια, μὰ καὶ δυὸ ἄλλους κορυφαίους μας, πού μ' ἀκόμα πιὸ πραχτικὸ καὶ πιὸ ανεξάρτητον μάτι συνηθίζουνε νὰ κοιτάζονε τὰ ἔθνη καὶ τὸν Ἡπειρώτη τὸν Ἀλέξαντρο Πάλλη, πού πρῶτος τὸ φώναξε, καὶ εὐ-καιρίᾳ δέν ἀφίνει νὰ μὴν τὸ ξαναφωνάξῃ πῶς εἶναι Ἀρβανίτης, πού ὑπογράφεται Ἀρβανίτης, πού ὡς καὶ ζουγραφίστηκε φορώντας Ἀρβανιτικὴ φορεσιά, μετὰ τὸν ἑαυτὸν ἑαυτὸν θάρος πού ριζώνει καὶ στεριώνει τίς μεγάλες ἰδέες καὶ τίς κάνει ἐθνικές, —καὶ τὸ μεγάλο μας τὸ φωτοδότη ἀπὸ τὸ Παρίσι, πού τὸ κάτω κάτω σ' αὐτόνα χρωσταῖμε ὅση ἀλήθεια μπο-ροῦμε καὶ βλέπουμε σὲ πολλὰ ἔθνη καὶ σήμερα, καὶ ὅσα ψεύτικα μας εἶδωλα τσακίζουμε. Πολλὲς φορὲς λοιπὸν τηρῶντας τον καὶ ἀκούγοντάς τον αὐτὸν τὸν ἄν-θρωπον, πολλὲς φορὲς ἐρευνώντας τὴν ψυχὴν του, καὶ ξανοίγοντας ἐκεῖ μέσα ἀπέραντη ἀγάπη τῆς ἀλή-θειας, ἀπέραντη γενικὴ ἀγάπη, ἀδάμαστη θέληση καὶ δύναμη νὰ ἐφαρμώξῃ τίς φωτερὲς του ἰδέες, συλ-λογίστηκε πῶς καὶ μέρος μονάχα νὰ κληρονόμησε ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες προγόνους του, πάλαι μεγάλη ἡ δόξα τοῦ Ἀρβανιτισμοῦ.

Εἶναι καιρὸς νὰ τὴν ξετινάξουμε καὶ αὐτὴ τὴν ἐλκεϊνὴ πρόληψη μαζί με τίς ἄλλες. Καιρὸς νὰ τοὺς

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸν ἀριθ. 281.

λουρίδα ἢ κοκκινόμπλαση. Θέ καὶ σῶσε! — τὸ χέρι της ματώνεται, ὁ Μελίσσης ἀναταράζεται καὶ τρεμουλιάζει τὸ πετσί του ὡς τὴν οὐρά· γυρίζει τὸ κεφάλι θλιμμένα καὶ βλέπει τὴ Διαμαντούλα πού τοῦ μιλάει σιγαλά: Μελίσση μου, πῶς μοῦ τόπαθες; Νόημα χεῖς καὶ δὲ σκούζεις; Λαβωματιά σὲ μάτωσε ἀπ' ὀχτρικὸ λεπίδι; Τί ἔχεις Μελίσση μου καὶ κλαῖς; Πούθε νάρχέψω νὰ στὸ εἰπῶ, μὴν εἶν' ὁ ἀφέντης μας λωβὸς καὶ δέβουλα βρεθήκε, ἐκεῖ κ' ἐποὺ ἐκαμάτευε; Τ' ἀποσπεροῦ νὰ ποψιαστῶ πῶς αἷμα ἔχυσόθη στίτι μας, καὶ γδίκωσεν ἐπήρανε στὸ ἀγαθὸ ζῶ καὶ στὸ κορμὶ τοῦ βλογητοῦ καματεροῦ;

(Σαίρνει τὰ νύχια της στὰ μάγουλά της καὶ μοιρολογεῖ Ὁ Μελίσσης ἀναφυσάει πονετικά): Καλὲ Μελίσση, τὸλπιζες τέτοια χωσιὰ νὰ μᾶς γενῇ καὶ νὰ μᾶς ἐλαβώσουνε τὸν ἀκριβὸ μας ζευγοτὴ πού θλίβερα ἐμουκάνιζε στὰ περίπρα, κ' εἴτανε ὁ στόλος χωραφιῶ καὶ ὁ ζῆλος εἴταν τοῦ ζευγα, σ' ἀξιάδα καὶ ζετίμωμα.

(Ὁ Μελίσσης πάντα θλιμμένα τὴν τηράει καὶ φουσαεῖ βουρκωμένος, κ' ἀπὸ τὴν πληγὴν τοῦ ἀργοτρίχει τὸ αἷμα, βάφοντας καὶ τὰ ξανθὰ τ' ἄχυρα.

Ἡ γρηὰ σηκώνεται σιγά, καὶ τυλιγμένη σὲ τριχούσα ζυγώνει τὴ Διαμαντούλα φωτίζοντας μὲ δαδί).

Ἡ Γρηὰ: Διαμάντω τ' εἶναι ἀποσπεροῦ; Τὸ στίτι μας ἐβούλιαξε στὴν κατουγιῆς, μύρεται καὶ θρηνολογεῖ;

Ἡ Διαμαντούλα: Καλὲ μάννα ἐμουκάνισε καὶ θλίψη μὲ κυρίεψε γιὰ τὸ Μελίσση μας, κ' ἦρθα ταῖ νὰ βαλῶ του νειοθέριστη κοντά...

Ἡ Γρηὰ: Γιὰ ἀργόικα μαυροθυγατέρα, νὰ σὲ εἰποῦ· μοῦ φάνταζε πῶς ἔχεις λόγια θλιψτὰ στὸ νοῦ μου· εἶπε καλὰ καθούμενα καὶ μοιρολόι νὰ λείει, ὑφαίνοντας κρούσταλλα πανιά· ζωθεῖς! Τέχεις; Μίλα μου, τί τὰ δόντια δὲν τᾶχω ἀκέρια καλομιᾶς τρίζουνε καὶ ξεπέτσιωσαν οἱ ἀνατριχίλες τὸ κορμὶ — (σκύβει καὶ τὴν τηράει στὰ μάτια). — Ἀμὴ σὺ κλαῖς τί σοῦρθε; Μὴ τὸ πανὶ σοῦ ἐστόμωσε καὶ σοῦ κομπιάζει; Μίλα μου λέω τ' ἀποσπεροῦ μὴ θές νὰ ξεφυχῇσω.

Ἡ Διαμαντούλα: Μαννούλα, μᾶς τὸ βάρεσαν:

Ἡ Γρηὰ: — πετώντας πάνωθι της τὴν τριχούσα καὶ ξετάζοντας καλὰ-καλὰ τὴ Διαμαντούλα — Ποιό;...

Ἡ Διαμαντούλα: Τὸ Μελίσση

Ἡ Γρηὰ: — (γελώντας γέλοιο βιαστικὸ καὶ τρέ-

χοντας κοντὰ στὸ Μελίσση.) — Χαρὰς στὸ αἷμα καὶ τιμὴ σὲ δαῦτον πού τὸ πῆρε!.. (Ψάχνει χαϊδεύοντας τὸ Μελίσση νάβρη τὴν πληγὴν του. Ὁ Μελίσσης ἀνατριχιάζει στὸ γγίξιμό της καὶ φουσαεῖ βαρειά). — Φέρε νερό νὰ πλύνουμε τὸ λαβωμένο θυγατέρα· ἔτσι βαθεῖα μεσάνυχτα ν' ἀνοίξει καὶ ἡ πληγὴ τους.... Μὴν κλαῖς, κάλιο τραγούδαγε τὸν ὁμορφὸ λεβέντη καὶ μοιρολόγα τοὺς ὀχτρούς... τὸ λαβωμένον ἄστερα πού τὸ μουκάνισμά του ἀναθυμοῦσεν ἔργατα... εἴτανε ἡ θλίψη μας βαρειά, σ' ἓνα καλύβι σκέπη μας, κ' ἦρθε τὸ χέρι ἀνθρωπινὸ νὰ μᾶς τὸ πάρει... Τί τοια νυχτιά, κ' ἐπόθουνε στὸν ὕπνο μου νὰ ἰδῶ τοὺς πεθαμένους, γιὰτὶ μονάχα ταφερὴν εὐκλόμουνα τὴ σιγαλιά μέσα στ' ὄνειράσμα μου... Καὶ τὸ καλύβι ἐσείστηκε δευτέρη παρουσία... Χαίραμένοι νᾶναι οἱ ὀχτροί... (Ἦσυχά πλένει τὴν πληγὴν τοῦ βοϊδίου πού κείνο ἀναστενάζει Ὑστερα ἡ γρηὰ κλαίοντας ἔρχεται καὶ πέφτει στὰ στρωσίδια της λέοντας:) — Καληνύχτα σου ἀφέντη μου κ' ὁ θεὸς νὰ τοὺς χωρέσῃ... — (καὶ γυρίζει τώρα στὴ Διαμαντούλα.) — Κυρά μου πλάγιασε καὶ σὺ κίολο σὲ καλοσύνη ἄς γείρῃ ὁ νοῦς σου... Θέ μου, καὶ γδίκωσέ μας...

Ἡ Διαμαντούλα: (ἔρχεται καὶ κάθεται πάλι στὸν ἀργαλειὸ περιθλιφτὴ· κάνει δύναμη νὰ ὑψάνει, μὰ τὸ χέρι της τρέμει στὴ σαῖτα· ἀκρουμάζεται πάλι· ἡ γρηὰ πέφτει σὲ ὕπνο βαθύ μισοκλαιώντας ἀκόμα· καὶ ἡ Διαμαντούλα φαντάστηκε πῶς ἀγροικαί πάλι τὸ τραγοῦδι· τῆς φάνηκε πῶς κείνη τὸ φτιάχνει μὲ τὴ φαντασίᾳ της· κ' ἄρχισε νὰ ὑφαίνει γιὰ νὰ τὸ ξεχάσει, μὰ τὸ τραγοῦδι ἔλεε). — Κόρη πού εἶσαι στὸν ἀργαλειὸ καὶ ὑφαίνεις καὶ ξεῦφαίνεις ξερόν ἄντρα θεὸν πάρεις: Ἐτσι ὅπως στὸ παραμῦθι. (Ἐπετάχτηκε ἀπὸ τὸν ἀργαλειὸ σὰ νὰ τὴ σαῖταψε φαρμακερὰ ἡ σαῖτα. Κοκκαλιάσανε τὰ χέρια της, τὰ χεῖλια της πανιάσανε, μοῦδιασε ἡ ραχοκοκκαλιά της. Ὁ Μελίσσης τὴν ἐκύταζε τώρα πεσμένος στ' ἄχυρο τὸ σκόρπιο κ' ἀναχάραζε. Συλλογίστηκε πῶς ὁ Μελίσσης καμάτευε ὁλημέρα μὲ τὸ Σαμπάτη. Ζύγωσε τὸ Μελίσση καὶ ξαφνικὰ ἐφώναξε). Μάννα καὶ μᾶς ἐφάγασι! Μάννα διπλορημάξαμε. Μὴν ἐσκοτώθῃ· ὁ καλὸς, ἡ ὀλπίδα μου κ' ἀπαντοχή;

Ἡ Γρηὰ: Τ' εἶναι το πάλι τὸ κακό, καὶ ξεμολόγησέ το μου, μὴ ἀνοίξει ἡ γῆς νὰ μᾶς ἐπιεῖ: Ποιόνε ἀπεικάζεις καὶ τὸν κλαῖς μὴ δὰ τὸν ἄρρα θῶνα σου;

Ἡ Διαμαντούλα: (Χαϊδεύοντας τὸ Μελίσση).

Πές μου το ἐσὺ πρῶμοῦ τὸ εἰπῶ, πρῶμοῦ τ' ἀκούσω ἀπ' ἄλλουθες, πές μου το μὲ τὰ μάτια σου..... Πῶς γύρισες τ' ἀποσπεροῦ στῆς κατουγιῆς τὴ στράτα. Πές μου το μὲ τὸ νόημα Μελίσση.... — (σκύβει καὶ κυτᾶζει στὰ μάτια τὸ Μελίσση).

Ἡ Γρηὰ: Κακό μὴ βάνεις μὲ τὸ νοῦ... Συφοριακά, νὰ πέσουνε στῆς ὀχρητας τὸ στίτι....

Ἡ Διαμαντούλα: Πού δὲν ἐστάθη μπορετὸ τᾶποσπεροῦ γιὰ νᾶρθῃ... Τὸ ζῶ νὰ γείρει μοναχό.... καὶ ἀδικοσκοτωμένο.... — (Μιὰ φωνὴ βγαίνει ἀπὸ τὴν πέρα ράχη τοῦ λαγκαδιοῦ καὶ ἀνεμοβούζει φτάνοντας ὡς τὸ χωριό).

Ἡ Φωνὴ λέει: «Χωριανοί! Ξυπνάτε καὶ γροικᾶτε με!... Πέστε πῶς ἐσκοτώσανε στὸ ρέμα... τὸ Σαμπάτη... νὰ δράμουνε ἀπὸ τὴ γενιά... κ' ὁσοι δικοὶ τοῦ πᾶνε...»

Ἡ Διαμαντούλα (πέφτει μπρὸς στὸ Μελίσση κοντὰ, καὶ κείνος ἀφίνει τρία μουκανητὰ μακρυὰ, παραπονιάρικα).

Ἡ Γρηὰ λέει: Τόβλεπα καὶ τόλεγα τ' ἀποσπεροῦ. Κόρη πού εἶσαι στὸν ἀργαλειὸ καὶ ὑφαίνεις καὶ ξεῦφαίνεις ξερόν ἄντρα θεὸν πάρεις...

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΑΡΑΣΤΡΑΤΙΣΕ ΚΑΙ ΧΑΘΗ....

Ἡ μάννα της ἀργὰ κατὰ τὸ δεῖλι
μ' ἓνα μικρὸ στὸ χέρι της καλὰθι
γιὰ χόρτα τὴ φτωχὴ τὴν εἶχε στείλει
κ' ἐκεῖνη παραστράτισε καὶ χάθη....

Μόνη μεσ' τὰ σκοτεινιασμένα βάθη
τοῦ δάσου, ποὺ τριζοβολοῦν οἱ γρούλλοι.
Νύχτα! ψυχὴ καμμιὰ! Τρομάρας πλάθει
ὁ νοῦς στοιχειά, χλωμαζοῦνε τὰ χεῖλη.

Σὲ μιὰς ἐλῆς τὴ ρίξα ἀκκομπισμένη
ἀκίνητη, βουβὴ σὰν πέτρα μένει.
Τὰ μάτια της τὰ μαῦρα δλανοιγμένα

ἀπὸ τὸν τρόμο, ἀσάλευτα κοιτάζουν
τὰ μέτρατα πουλιά, ποὺ εὐτυχισμένα
μεσ' τῷ δειτροῦνε τὰ κλαδιὰ κουρνιάζουν.

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

πέσουμε τοὺς Ἀρβανῆτες πῶς εἴμαστε γνήσιοι ἀδερφοὶ τους, πῶς οἱ μεγαλύτερες δόξες τους εἶναι καὶ δόξες μας, ὅπως τὰ μεγαλύτερά τους ψεγάδια σταθκανε καὶ ψεγάδια μας. Καιρὸς εἶναι, καὶ δὲν πρέπει νὰ χαθῇ αὐτὸς ὁ καιρὸς, ἐπειδὴ, μὴν τὸ ἀφιβάλλετε, θὰ φύγῃ ἀμεταγύριστα.

Ἀς ἐρθουμε τώρα στοὺς Ἀρβανίτικους ἡρώους τοῦ «Σουλιώτικου Βράχου», σὰν πού τὸν ὀνόμαζε ὁ Ἀγγλὸς ὁ ψάλτης τους.

§ 9

Σουλιώτικοι Πόλεμοι.

Ἀπὸ πού περίμεναν βοήθεια οἱ Σουλιῶτες δταν ξεσπαθῶσανε κατὰπάνω τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ; Ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους, καὶ γιὰ δαῦτο γενήκανε μεγαλόφυχοι. Ἀπὸ ποιά βιβλία καὶ ἀπὸ ποιά λεξικά τὸν ἔβγαλαν τὸν ἡρωισμό πού τοὺς δοῦσε; Ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς ψυχῆς τους καὶ αὐτόνε. Λέει κ' ἡ ἀγαθὴ μας ἡ Μοῖρα τοὺς εἶχε στημένους ἐκεῖ ἀπάνω νὰ μᾶς διδάξουνε τὸ πῶς εἶναι μὲ τί μέσα πρέπει νὰ γωνιζέται ἓνας λαὸς γιὰ τὴ λευτεριά του, καὶ τι λογῆς θυσίαι χρειάζονται γιὰ τέτοιους ἀγῶνες. Πῆρε τὸ ἔθνος

τὸ παράδειγμά τους κατόπι καὶ τὸ ἐφάρμοσε. Μισὰ καὶ ἄτελα πάντα, μὰ φιλοτιμήθηκε νὰ τοὺς μοιάσῃ, καὶ κάμποσες φορὲς τὸ κατάφερε. Θὰ τὸ κατάφερνε πιὸ τέλεια καὶ ἀκόμα πιὸ δοξασιμένα, ἀν ἀκολουθοῦσε σ' ὅλα τὴν ἀπλὴ καὶ ἀδολὴ Σπαρτιατικὴ ἀρετὴ πού τοῦ ξαναφέρανε οἱ Σουλιῶτες, ἀντὶς νὰ τὴν προσημένη ἀπὸ δασκαλῆσια διδάγματα.

Ἐπειδὴ ὁ ἱστορικός μας σκοπεῖ νὰ ξανάρθῃ ἀργότερα στὰ κοινοτικά, στὴν καταγωγὴ καὶ στὸν ἐθνικὸ χαρακτήρα τῶ Σουλιωτῶν, σταματοῦμε κ' ἐμεῖς στὰ λίγα αὐτὰ γενικά, κ' ἐρχόμαστε ἀμέσως στοὺς ἀγῶνες τους μὲ τὸν παντοδυναμὸ τότες Ἀλῆ, ὅχι γιὰ νὰ τοὺς δηγηθῶμε, ἀφοῦ δηγητικὸς δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς μας· μὰ γιὰ νὰ θυμίσουμε στὸν ἀναγνώστη ὅσα σῶνουνε γιὰ νὰ νοιώτῃ, πόσο μεγάλοι σταθῆκανε οἱ Σουλιῶτες πού τὸν πολεμήσανε, ἄρα πόσο ἀσημαντοὶ ὅσοι τὸν ἐβοήθησαν, καὶ πόσο ταπεινοὶ καὶ κακορίζικοι ὅσοι τὸν ἐβοήθησαν, ἢ μὲ προδοσίες, ἢ μὲ τᾶρματά τους, ἢ καὶ μὲ τὴν πέννα τους ἀκάποτες.

Ἀφίνουμε τοὺς παλιούς ἀγῶνες τῶ Σουλιωτῶν μὲ τοὺς Τούρκους στὰ Ρούσικα τὰ σεφέρικα, καθὼς καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Ἀλῆ στὰ 1790 καὶ 1792. Οἱ καθ'αὐτὸ οἱ ἀγῶνες τους, πού σταθῆκανε ἡ δόξα τους

καὶ ὁ ζολοθρεμὸς τους, γενήκανε στὰ πρῶτα τρία χρόνια τοῦ δέκατου ἑννατου αἰῶνα. Ἐνάμιση χρόνους πολιορκοῦσε ὁ Ἀλῆς, καὶ μόλις τότες βρεθήκανε μερικοὶ Μπέηδες νὰ συμμαχήσουνε μαζί τους, βρεμένοι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὴν τυραννία του. Ἐκεῖνος ὅμως, ἄλλους μὲ χρήματα, ἄλλους μ' ἄλλα μέσα τοὺς ξέκαμε, καὶ μέινανε πάλι δλομόναχοι οἱ Σουλιῶτες. Τοὺς ἔλυανε ἡ πείνα κ' ἡ δίψα, ὅμως μέσα στὰ τόσα βάσανά τους, μὴτε τὴ φυσικὴ τους ἐκείνη παιχνιδιάρικη λαφράδα δὲ λησμονοῦσανε. Εἶναι γνωστὸ τὸ ἱστορικὸ τοῦ γαδάρου πού τοὺς πῆρε ὁ ἐχτρός, καὶ στείλανε Τούρκο αἰχμάλωτο ἀντὶς χρηματικὸ ποσὸ νὰ τὸν ξαγοράσουνε. Βρέθηκε στὸ τέλος κάποιος ἄθλιος Γούση· καὶ τοὺς πρόδωσε, κ' ἔπεσε τὸ Σούλι ὕστερ' ἀπὸ τρία χρόνια τιτανήσιους ἀγῶνες.

Ὅμως ἴδιοι οἱ Σουλιῶτες ἀκόμα δὲν ἔπασαν, ἐπειδὴ τοὺς βρίσκουμε κατόπι τραβηγμένους στὴν Ἀγιά Παρρασκευὴ, πού καινούρια πολιορκία τοὺς ἔφερνε τὰ ἴδια καὶ χειρότερα βάσανα. Ἐκαμαν τέλος τὴν περιφρημὴ τὴ Συθήκη τους μὲ τὸν Ἀλῆ, καὶ μοιρασμένοι σὲ τρία σώματα, μίσειαν ἀπὸ τὴν πατρίδα τους. Φοβερός καὶ ἀξέχαστος μισεμός. Ἐμειναν στὴν Ἀγιά Παρρασκευὴ ὁ παραξένος ἐκεῖνος ὁ καλόγερος

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.— Γιὰ τὴν Ἐπαρχίαν Δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. Χρ. 10.

Γιὰ τὴν Ἐπαρχίαν δεχόμεστε καὶ τρεῖς (2 Δρ. τὴν τρι-
μήν) συνδρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ
τῇ συνδρομῇ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κδόκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια,
Εθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχί-
δρομου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδη-
ροδρόμου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ.
Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρου στὴ Βουλὴ).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Λευτεριά καὶ γλώσσα.— Ὁ κ. Ὑπουργός.—
Τρανὲς χαμηλότητες.— Ὁ Γ. Χατζιδάκης
—Οἱ ὑπερβολὲς τοῦ Ψυχάρη— Ὁ Μεγά-
λος— Ὁ ἀνεμόμυλος τῆς «Ἀκρόπολης»—
Τὰ διδακτικὰ βιβλία — Κράτος καὶ Μι-
στριώτης.

ΥΣΤΕΡΑ ἀπὸ τὰ τελευταῖα γεγονότα, γιὰ τὸ ζήτημα
τῆς δημοτικῆς μας, δὲ θαρροῦμε νὰ βρισκονται ἀνθρώποι
ποὺ νὰ πιστεύουν πὼς ὑπάρχει λευτεριά σὲ τοῦτο τὸν
τόπο.

Ἡ λευτεριά, ὅπως ὅλα τὰ πράματα στὸ σημερινὸ ψευτο-
βασιλεῖο, ὑπάρχει γραμμικὴ μονάχα στὰ χαρτιά.

Ἐνας ὑπουργός, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας (!) προσκαλεῖ
γιὰ νὰ ἐπιτιμήσῃ δυὸ δημοσίους ὑπάλληλους τὸν κ. Ν.
Χατζιδάκη καθηγητὴν στὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὸν κ. Παλαμᾶ
γραμματέα, ἐπειδὴ εἶναι δημοτικιστὲς! Μ' ἄλλα λόγια ἐπει-
δὴ ἔχουν ὀριζομένη ἰδέα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἀντίθετη
πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ Μιστριώτη.

Καὶ τί νὰ τοὺς πῇ; «Σὰς διατάξω νὰ μὴ γράφετε τὰ
λογιστηρικὰ σας ἔργα στὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ, στὴ γλώσσα ποὺ
θέλετε ἐσεῖς, μὰ σὲ κείνη τὴ γλώσσα ποὺ θέλω ἐγώ». Τίπο-
τα λιγώτερο, τίποτα περισσότερο σκότωμα τῆς σκέψης, τῆς
ἐνέργειας, τῆς πνευματικῆς ἐργασίας, τῆς συγγραφικῆς μορ-
φῆς, σκότωμα μοντολογικῆς τοῦ Λόγου.

Ποῦ; Στὴν «κοιτίδα τῆς ἐλευθερίας, στὴν Ἑλληνικὴν
χώραν ὅπου τὸ πάλαι κλπ. ...»

Μὰ μόνο σὲ ραγιάδες ἀνθρώπους, ποὺ ἀναπνέει ραγιάδι-
κο ἀέρα, καὶ ζοῦν σὲ ραγιάδικη συμπεριφορὰ, μποροῦ-
σαν νὰ τολμηθοῦν τέτοια πράματα, δίχως νὰ νοουσεῖ καμιά
φωνὴ διαμαρτυρίας.

Σαμουὴλ μὲ μερικοὺς ἄλλους, νὰ παραδώσουν τὸν
τόπο κατὰ τὴ συμφωνία. Σὰν τελέστηκε ἡ συμφωνία,
εἶπε ἕνας ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ τί κακὸ τὸν προ-
σμένει τὸν Καλόγερον ἀπὸ τὸν Ἀλῆ. Ρίχνει τότες
τουφεκιά ὁ Καλόγερος στὸ μπαρούτι, καὶ τινάζουν
ταῖς ὅσοι βρέθηκαν ἐκεῖ, δικοὶ μας κ' ἔχτροι.

Κακὴ καὶ ψυχρὴ αὐτὴ ἡ πράξις τοῦ ξένου καὶ
βαριεστημένου Καλόγερου, καὶ πολὺ μακριὰ ἀπὸ ἡ-
ρωϊκῆς. Ἡρωϊκὴ θὰ εἶταν ἂν ἄφινε τὸν ἔχτρο νὰ
τὸν πιᾷ καὶ νὰ τὸν βασανίσῃ, καθὼς ἔκαμε ἄλ-
λος πρὸς περιφημὸς Καλόγερος ἀργότερα. Θὰ γλύτω-
νε ἔτσι καὶ τοὺς δύστυχους τοὺς Σουλῶτες. Ἐπει-
δὴ ἀφορμὴ ἀπ' αὐτὸ ὁ Ἀλῆς ἀκύρωσε τὴ Συθῆκη,
μὲ νέες πάλαι καταστροφές, μὰ καὶ μὲ νέες κ' ἀκό-
μα μεγαλύτερες δόξες (1). Τὸ μόνο σῶμα ποὺ γλύ-
τωσε κ' ἔφτασε στὴν Πάργα εἶταν τοῦ Τζαβέλλα,
Δράκου καὶ Ζερβᾶ. Ἡ Πάργα τότες βρισκότανε σὲ
Ρούσικα χέρια. Τὸ δεύτερο σῶμα τοῦ Κουτσονίκου,
περικυκλώθηκε στὴν ἀνέγγιχτο βράχο τοῦ Ζάλογ-
γου, ποὺ στέκεται περήφανος ἀπάνω ἀπὸ τὰ νερά
τοῦ Ἀχέροντα. Γλήγορα ξεδευτήκανε οἱ λίγες προ-

1) Λέγεται πὼς καὶ χωρὶς ἐκείνη τὴν ἀφορμὴ, θάκυρω-
νε ὁ Ἀλῆς τὴ Συθῆκη. Αὐτὸ πιθανόν, μὰ δὲ δικαιώνει τὴν
παράσποντὴν πράξιν τοῦ Σαμουὴλ.

Ὅλοι κτερινισμένοι ἀπὸ τὸ φόβο, σκύβουν ραγιάδικα τὸ
κεφάλι σὲ κάθε πραξικόπημα ἐναντίον τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἡθι-
κῆς τοῦ ἔθνους, κοιτάζοντας μονάχα πὼς νὰ ἐκμεταλλευ-
τοῦνε κάθε περίσταση, εἴτε γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν αὐτοὶ ἄτομι-
κά, εἴτε γιὰ νὰ βροῦν καὶ συκοφαντήσουνε μέσα στὴν ἀ-
ναμνηστικότητα τοῦ ἔθνους ἐνὶ στομάχῳ, ἀπὸ πρόσταχα καὶ
τιποτένια πάθη.

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ποὺ ἔτυχε νὰ βρεθεῖ ὅπου
γὰς τῆς Παιδείας, εἶναι ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἔχει γνῶμη
δική του γιὰ κανένα ζήτημα, καὶ τοῦτο γιὰτὶ εἶναι ὑποτα-
χτικὸς στὸ κόμμα καὶ στὴν καμαρίλλα ἀπ' τὴ μιὰ μεριά—
κι ἀπ' τὴν ἄλλη γιὰτὶ νιώθει τόσο ἀπὸ γράμματα κ' ἀπὸ
φιλολογία, ὅσο κ' ὁ Μιστριώτης.

Καὶ λοιπὸν ἀκούει νὰ φωνάζουν οἱ φημερίδες, καὶ πε-
ριμένοντας καὶ αὐτὸς καὶ διψῶντας καμιά στάλα ἔπαινο, κά-
νει πράματα ἀπερίσκεπτα, ἀσύστατα, δίχως νὰ νιώθει πὼς
ἡ ἀνικανότητά δὲ σκεπάζεται μ' αὐτὰ καὶ μ' αὐτὰ καὶ πὼς
δὲ θὰ βρεῖ χάριν μπροστὰ στὸ Θεοτόκῃ «διὰ τὴν τοιαύτην
πατριωτικὴν του στάσιν εἰς τὸ ζήτημα τῶν μαλλιαρῶν»,
ἀλλὰ θὰ μεταρρυθμιστεῖ κι αὐτός, καὶ θὰ πᾶει κάτω στὸ
Μοριὰ σὲ λίγο νὰ κοιτάξῃ τὴ σταφίδα του.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ὅμως δὲν εἶναι αὐτοῦ. Ὅποιος ὑπουργός
καὶ νὰ εἶναι, —καὶ φυσικὰ μὲ τὴν τέτοια κατάστασιν τῆς
πολιτικῆς μας δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ καμιά τραγὴ
χαμηλότητα— ἔτσι θὰ διαχειριστεῖ τὸ ζήτημα.

Ἐχὲι μαζί του ὅλα τὰ θαυρώδεια ἀνθρωπάκια, εἴτε
δασκάλου λέγονται, εἴτε δημοσιογράφοι, εἴτε βουλευτές,
ποὺ κοιτάζουν μὲ τὴν ἀμάθεια καὶ μὲ τὴν μπερμπαντιά
νὰ πᾶνε μπριστά, καὶ ποὺ νιώθουν πὼς λιγάκι ἂν παρα-
στρατίσει πρὸς τὸ καλύτερο τὸ «καθεστὼς» πᾶει, βουλιά-
ζανε μιὰ γιὰ πάντα.

Ο Γ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ (ὁ γλωσσολόγος) μὲ τὰ ἄρθρα
ποὺ δημοσίεψε στὴς «Ἀθῆναι» τῆς περασμένης βδομάδας,
ξεσκεπάστηκε τόσο καλὰ, ὅσο δὲν προσμένανε κείνοι ποὺ
τὸν πολεμοῦν.

Τὰ γραψίματά του δὲν εἶταν πόλεμος κατὰ τῆς ἰδέας
μας, οὔτε συζήτηση λογικὴ κατὰ τῆς δημοτικῆς μας, μὰ
εἶταν ξεχείλισμα ἀτιμίας, συκοφαντίας, ψευτιᾶς, τρέλλας,
εἶταν μαλλιοτράχημα τῆς ψυχῆς του, τοῦ νοῦ του, τῆς ἐ-
πιστημονικῆς του μόρφωσης, τῆς ἀξίας του, τῆς κοινωνι-
κῆς του ὑπόστασης, εἶταν γροθιά κατὰ τοῦ κεφαλιοῦ του,
μπάτσος κατὰ τῆς φήμης του, κλωτσιὰ τοῦ γλωσσολόγου
κατὰ τοῦ γλωσσολόγου.

Μπορεῖ νὰ πᾶρει κανεὶς τὰ ἐπιχειρήματά του —καὶ ἔγω-
γίνοι αὐτὸ πολὺ γλήγορα στὸ «Νουμᾶ» —καὶ νὰ δείξῃ πὼς
ὁ ἄνθρωπος μέθησε ἀπὸ τὸ ἄψυ πιοτὸ τοῦ πάθους τοῦ προ-
σωπικοῦ κατὰ τοῦ Πάλλη, καὶ τοῦ μίσους τοῦ ἐπιστημονι-
κοῦ κατὰ τοῦ Ψυχάρη, καὶ ἔγινε ἀνίστητος, τάπη, πτώ-
μα, καὶ οἱ ἀναρθερὲς φωνές του καὶ τὰ παραμιλητὰ τοῦ με-
θιστοῦ του, γιομάτα ἀντίφαση σὲ κάθε γραμμὴ, γιομάτα
δόλο, πλάνη, ἀπάτη, τὸν κάνουν πρότυπο παράδειγμα

μῆθειές τους. Ἄλλο ἀπὸ θυσιὰ δὲν τοὺς ἔμνησκε.
Τὴν πρώτη, τὴ μεγάλη θυσιὰ, τὴν ἔδειξαν οἱ γυ-
ναῖκες. Ποιὸς δὲν τᾶκουσε τὸ ἱστορικὸ τους; Παρὰ
νὰ βλέπουνε τὰ τέκνα τους σὲ τέτοιον ἔχτρο χέρια,
τὰ τινάζανε ἀπὸ τὸν γκρεμνόν. Ἡθε κατόπι κ' ἡ
δική τους ἡ σειρά. Πιαστήκανε στὸ χορὸ, καὶ χο-
ρεύοντας καὶ τραγουδώντας σέρνανε τὸ γῦρο, καὶ
κάθε φορὰ ποὺ τέλειωνε ὁ γῦρος, πηδοῦσε καὶ ἀπὸ
μιὰ τους στὸ βάραθρο. Ἡρωϊσμός πολὺ πιὸ ἀληθι-
νὸς κ' ἀντάμα πρὸς ὑπεράνθρωπος ἀπὸ τὸ θεατρικὸ
ἐκεῖνο κ' ἀσυνείδητο πραξικόπημα τοῦ Καλόγερου
Σαμουὴλ Δράμα ποὺ μᾶς δηγύεται μὲ θεϊκὴ δύναμη
τὰ βάσανα, τὴν ἐπιμονή, τὴν ἀπόφαση, τὸ ψυχικὸ
μεγαλεῖο τῶ γυναικῶν ἐκείνων. Δὲ μᾶς φαίνεται
νάβγαλε τέτοια πολλὰ ἡ ἀνθρώπινη ἡ ἱστορία. Κι
ὅμως τᾶφινουμε αὐτὰ ὅλα καὶ τρέχουμε σὰν τρελλοὶ
εἰκοσι κ' εἰκοσιπέντε αἰῶνες πρὸς παραπίσω, γιὰ νὰ
βροῦμε καὶ νὰ δείξουμε στὸν κόσμον προγονικὰ μεγα-
λεῖα!

Οἱ ἄντρες τους, ἄλλο δὲν τοὺς ἔμνησκε παρὰ
τᾶναπόφευγο τὸ γιουρούσι, κ' ἀπὸ ὀχτακίους μόλις
ἐκατὸν πενήντα γλυτώσανε καὶ καταφύγανε στὴν
Πάργα.

Τὸ τρίτο σῶμα πιάστηκε στὸ μοναστήρι Σέλτισο

ἀνθρώπου ποὺ ἔχασε τὰ νερά του, καὶ θαλασσοπνίγεται καὶ
ζητάει βοήθειαν ἀπὸ Θεοὺς καὶ ἀνθρώπους.

ΒΓΗΚΑΝΕ καὶ φωνάζανε πάλαι οἱ ἀνίδεοι γιὰ τὴν ὑ-
περβολὴν τοῦ Ψυχάρη.

Γιὰ ὅσους δὲ στέκονται στὴν κατάλληλῃ πνευματικῇ
μόρφωσιν νὰ νιώσουνε τὴ σημασίαν τῆς δουλειᾶς τοῦ Ψυχάρ-
η, τὴ σπουδαιότητα ἀλάκερου τοῦ ἔργου τοῦ λογοτεχνικοῦ
κ' ἐπιστημονικοῦ μαζί, μποροῦμε νὰ ποῦμε τὰ λίγα τοῦτα.

Ὁ Ψυχάρης μᾶς ξεσκέλασε ἀπὸ τοὺς δασκάλους καὶ
μᾶς χάρισε τὴ λευτεριά. Οἱ ἀνίδεοι λένε πὼς μᾶς ἔκαμε
νὰ πιστοῦμε στὰ βρόχια καινούργιας σκλαβιάς. Εἶναι τὸ
ἴδιο αὐτό, σὰ νὰ λένε γιὰ ἕνα ἔθνος, ποὺ λευτερώθηκε ἀπὸ
τυραννικὸ ζυγὸ καὶ διοργανώθηκε σὲ πολιτεία καὶ φυσικὰ
ἐποχράτησε σὲ νόμους, —πὼς μπῆκε σὲ δευτέρῃ σκλαβιά.

ΜΕΣΑ ἀπὸ ὅλη τὴ μαυρίλα τῆς τρομοκρατικῆς συκο-
φαντίας, ἕνας ἄνθρωπος ξεχώρησε. Ὁ Παλαμᾶς. Βγήκε μο-
νάχος μὲ τὴν ὑπογραφή του φαρδεῖα πλατεῖα, καὶ μὲ τὸ
θάρρος τῆς γνώμης ποὺ τὸν ἀνεβάξει πάντα ἀψηλότερα ἀπ' ὅ-
λους, ἀπαντώντας στίς ἐναντίον του χυδαῖες βρισιὲς τοῦ πε-
ρίφημου φημεριδογράφου Πῶπ, δήλωσε ρητὰ καὶ καθαρὰ
πὼς εἶναι ἀδημοτικιστὴς καὶ πὼς αὐτὸ ἀποτελεῖ «τὴν ἀ-
ρετὴν του». («Σκρίπ» καὶ «Βεστία» 16 τοῦ Μάη).

Γιὰ ὅσους συνθίζουν νὰ κρίνουν ὅλα μὲ τὴ ζυγαριὰ τῆς
κοινῆς γνώμης καὶ τῶ συμφερόντων τους, αὐτὸ φάνηκε θά-
μα. Μὰ ὅσοι ξέρουν τὸν Παλαμᾶ, τὸ εἶδαν σὰ φυσικὸ μό-
νο. Τίποτα περισσότερο.

Ὅμως δὲ μᾶς ἐμποδίζει νὰ συμπεράνουμε.

Χρεάζεται ἡ κατάλληλῃ στιγμή, γιὰ νὰ φανεῖ ὁ με-
γάλος χαρακτήρας. Καὶ ἡ στιγμή ποὺ φάνηκε ἡ δῆλωσις
τοῦ Παλαμᾶ, δίχως νὰ λογαριάσει ὁ ἴδιος τὸ τοσκούρι τοῦ
κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ποὺ στεκότανε ἑτοιμὸ πάνου
ἀπὸ τὸ κεφάλι του, εἶταν στιγμή τόσο κατάλληλῃ, ὥστε
νὰ δειχτεῖ θεοφάνερα μιὰ γιὰ πάντα πὼς ὁ Παλαμᾶς εἶναι
Μεγάλος.

ΤΙ ΝΑ ποῦμε γιὰ τὸν ἀνεμόμυλον τοῦ Γαβριηλίδη, τὴν
«Ἀκρόπολη»;

Εἶναι ἀλήθεια πὼς στάθηκε στὸ ζήτημα ἡ πιὸ φωτι-
σμένη, ἀπὸ τὸ θεόστραβο Ἀθηναῖκο Τύπο. Μὰ ἡ καταρα-
μένη τρομοκρατία ποὺ ἔσπειραν οἱ Πῶπ καὶ οἱ Γιάνναροι,
τὴ φόβισαν τόσο ὥστε νὰ βγῇ ἕνα καλὸ πρῶτ' καὶ νὰ βρῇ
Ψυχάρη καὶ Παλλά, μὲ τέτοιον τρόπο ποὺ ἀδύνατε εἶταν
νὰ τὸ περιμένει κανεὶς ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη».

Τί μ' αὐτό; Ὁ Γαβριηλίδης κράτησε τὴ σημαία τῆς
ἀντιδράσεως κατὰ τῆς χαζομάρας τοῦ Μιστριώτη καὶ τοῦ θα-
λασσομάτος τοῦ «ἄβουλου» Ὑπουργοῦ, μιὰ χαρά, — καὶ
γαὶ του.

Τὸ πὼς κακομεταχειρίστηκε καὶ τὸ «Νουμᾶ» δὲ μᾶς
πειράζει. Ἐμεῖς δὲ βλέπουμε προσωπικά, βλέπουμε ἰδέα.

μ' ἀκόμη χειρότερα ἀποτελέσματα. Ἀπὸ χίλιους
μόλις ἔφερε στὴν Πάργα ὁ Μπότζαρης σαρανταπέν-
τε νομάτους.

Περάσανε ἀπὸ τὴν Πάργα τάπομεινάρια αὐτὰ
τοῦ ξαναγεννημένου κλασσικοῦ Ἑλληνισμοῦ στοὺς
Κορφοὺς, κ' ἔμειναν ὀρφανοὶ ἀπὸ πατρίδα δεκαφτὰ
χρόνια. Χαρά του καὶ καμὰρι του ἐκείνου ποὺ θὰ
μᾶς ἱστορήσῃ τὸ γυρισμό τους στὸ δοξασμένο τους
βράχο, τότες ποὺ ξαναρρίζανε τὰ μαγικά βόλια
τους γιὰ νὰ κηρύξουν τὸν ἱερὸ τὸν Ἀγών.

§ 10

Ἐνέργεια καὶ Συνέργεια.

Ὁ Ψυχάρης, ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους ποὺ ψυχο-
λογήσανε σοβαρὰ τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα εἶπε κάπου
(1). «Ἀν.... ἡ Ἑλλάδα ἤξερε τί θὰ πῇ ἐνέργεια
καὶ συνέργεια μαζί, θάτανε ἀμέσως Κράτος μεγά-
λο. Στὸ ἴδιο τοῦ ἔργου ξεδιάντως καὶ τὸ ρωμαῖ-
κο τὸ ψυχόρητο τοῦ «κομματισμοῦ», ἡ καλλίτερος
τοῦ «προσωπικισμοῦ», ποὺ καταντάει τὸ ἴδιο πρᾶ-

1) «Ἀπολογία» κεφ. Θ' § 78, σελ. 308.

Πατήστε πάνω μας, δὲ μᾶς νοιάζει, μὰ στηλῶστε τὴν Ἰδέα.....Θὰ εἶς προσκυνήσουμε.

*

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ τῶ διδαχτικῶ βιβλίων ἔφερε ὅλον αὐτὸ τὸ θόρυβο. Ὁ Μιστριώτης βλέποντας πὺς δὲν ἐγκρίνονται τὰ βιβλία τῶ φίλου του, βγῆκε καὶ φώναξε πὺς ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι ὄργανο τῶ δημοτικιστῶν, καὶ πὺς θὰ καταστρέψει τὴν «ἐνότητά τῆς φυλῆς».

Ὅταν τσεπώνουμε ἡ φυλὴ πάει καλά, ἀλλοιῶς ὅλα κιν-
τουνοῦν καὶ προδίδονται.

Νά λογικὴ πού, μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀξίζει ἓνα ἀν-
τριάντα στὸ Μιστριώτη.

*

Ο ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ. Ἡ λόξα του, ἡ μανία του, ἡ τσέ-
πη του, τὸ ἀτομικὸ του συμφέρο, ἡ χαζομάρα του, τὸ τρι-
κλισμένο περπάτημά του, τὸ ψηλὸ καπέλλο του, ἡ κακο-
μουτσουιά του, τὸ ραχάτι του, τὸ κομπολόι του, ἡ μου-
διασμένη καὶ τρεμουλιαστὴ λαλιά του, ἡ βρυκινησιὰ του,
—ἀντιπροσωπεύουν θαμαστὰ τὴν κατάστασιν τοῦ σημερινοῦ
Κράτους.

Πρέπει νὰ σβυστεῖ ἀπ' ὁλοῦς τὸ «Βασίλειο τῆς Ἐλ-
λάδος», καὶ νὰ γραφεῖ «Βασίλειο τοῦ Μιστριώτη». Τότε
θὰ εἶμαστε μέσα στὴν ἀλήθεια.

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥΣ

*Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο «Ἡ Ἑλπίς». «Αἰθου-
σα Ἀσκληπιός». Κλινικὴ τοῦ καθη-
γητῆ κ. Γεράσιμου Φωκά.*

Ἀριθ. 17.

Κώστας Μιτυληναῖος, 14 χρονῶν, μαθητὴς, ἀπὸ
τῆ Νάξου· ἔχει χταπόδι τῆς μύτης.

«Τώρα εἶναι ἓνας χρόνος ἀπὸ τότε πού μου φά-
νθηκε. Πρὶν φανῇ εἶχα αἱμορραγίες ἀπὸ τὴ μύτη μου·
ὕστερα λίγο-λίγο, κατέβαινε ἓνα σπινάκι μικρὸ μι-
κρό· κι ὅσο πήγαινε μεγάλωνε· πήγα λοιπὸν σ' ἓνα
γιατρὸ στὴ Νάξου καὶ μοῦκοβ' ἀπόνα κομματάκι·
μοῦκοβ' ἓνα κομματάκι, ἀλλὰ δὲ μπορούσε νὰ τὸ
ξεριζώσῃ, νὰ τὸ βγάλῃ· ὕστερα ἦρθα στὴν Ἀθήνα
καὶ μοῦκαμαν ἐγγείριση· τῶνοιζαν, τὸ καθάρισαν,
ἀλλὰ δὲν τὸ βγάλαν ὅλο· ἔμειν' ἓνα κομματάκι καὶ
ξαναγίνηκε· καὶ μοῦχε πεῖ ὁ κύριος καθηγητὴς, ὅτ'
εἶναι πολλῶν εἰδῶν πολυπόδες· αὐτὸς εἶναι, λέει,

κακοήθης πολυπόδας· ἔπειτα πάλι πήγα, μοῦ ξανα-
κάμαν δευτέρα ἐγγείριση, ἓνας ἄλλος καθηγητὴς,
γιατὶ ἔλειπε ὁ κ. Φωκάς· κι ὅταν ἦρθ' ὁ κύριος
Φωκάς, μοῦ εἶπε νὰ ἔρθω πάλι ὕστερ' ἀπὸ πέντε ἐξή-
μηνες νὰ μοῦ ξανακάμῃ· ὕστερα ἦρθα καὶ μοῦ κά-
μαν τρίτη ἐγγείριση καὶ μοῦ σκίσαν ἀπὸ ἔτσι ὅλο
τὸ μάγουλό μου καὶ μέσα τὸν οὐρανίσκο· στὶς ἄλ-
λες ἐγγείρισεις δὲ μοῦχαν σκίσει τίποτε, ἀλλὰ τούτη
δὴ τὴν τελευταία μοῦσκισαν τὸ μάγουλό μου κι ἀπὸ
μέσα τὸν οὐρανίσκο· μοῦ τὸ βγάλαν λοιπὸν καὶ τό-
τες· μοῦ τὸ βγάλαν, ἀλλὰ πάλ' ἀπόμεινε ἡ ρίζα
καὶ ξαναφύτρωσε· καὶ γίνηκε ἔτσι πού τὸ βλέπεις
ἐξήμηνες εἶναι ἀπὸ τότε καὶ νά, πὺς γίνηκε· τώ-
ρα λοιπὸν μὲ πειράζει στὴν ὁμιλία· μοῦ πητακῶνει
τὸν οὐρανίσκο καὶ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω καλά· ἔπει-
τα δὲν ἀναπνέω καθόλου ἀπὸ τὴ μύτη· καὶ τὴ νύ-
χτα ρουχαλίζω, καὶ δὲ μπορῶ νὰ κοιμηθῶ, γιατί δὲ
μπορῶ νὰ πάρω ἀνάσα ἀπὸ τὴ μύτη καὶ πνίγομαι,
κοντεύω νὰ σκάσω».

Ὁ ἄρρωστος αὐτὸς περιγράφει πιστὰ τὴν ἱστο-
ρίαν ἐνὸς ρινοφαρυγγαίου πολυπόδα μ' ὅλες τὶς προ-
σπάθειες πού ἔγιναν γιὰ νὰ βγαλθῇ καὶ μ' ὅλες τὶς
ἐνόχλησεις πού τοῦ φέρνει τώρα. Σ' ὅλες τὶς προη-
γούμενες ἐπαναληφμένες ἀποπείρες πού ἔγιναν γιὰ
νὰ βγαλθῇ ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς δρόμους, μόνο κομμα-
τια κατορθώθηκαν νὰ βγοῦν καὶ γιὰ τοῦτο ὁ πολυ-
πόδας ἐξακολουθοῦσε ν' ἀξάινῃ· λοιπὸν στὶς 27
τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1907 ἀναγκαστήκαμε, γιὰ νὰ
βγῇ ὁλόκληρα, νὰ κάνουμε πρόσκαιρη διέχπριση καί,
μετὰ τὸ ἀφαίρεμα τοῦ πολυπόδα, νὰ ξαναβάλουμε
τὸ σαγόνι στὴν πρωτοτερινὴ θέσιν του καὶ νὰ τὸ
συγκρατήσουμε ἐκεῖ μὲ σύρμα. Σήμερα ὅμως ὁ ὄγ-
κος ξαναγύρισε καὶ μεγαλωμένος ξεβγαίνει ἀπὸ τὸ
δεξιὸ ρουθόνη, ἀπὸ τὸν καταπιῶνα, κι ἀπὸ τὸ
σάρκινον οὐρανίσκο, ἀπὸ ἓνα τρύπημα πού ἔκα-
νε κατὰ τὴ μέση του. Ὡστε ἀποφασίστηκε νὰ ξα-
ναεγγειριστῇ, καὶ στὶς 27 Μαρτίου ἔγινε μερικὴ
διέχπριση τοῦ ἀπανωσαγονίου ἀπὸ τὸν καθηγητὴ μας
κ. Φωκά· ἄμα ἔγινε ἡ κοψιὰ, βρέθηκε τὸ ἀπανωσά-
γονο ἔτσι τέλεια κολλημένο στὴν πρωτοτερινὴ θέσιν
του, σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει καθόλου διέχπριση· στὸ
προχώρημα τῆς ἐγγείρισης κοφοχωρίστηκε τὸ δεξιὸ ἀ-
πανωσάγονο καὶ ὁ οὐρανίσκος, καὶ ξεσκαπώστηκε ὁ
ὄγκος πού ἔπικνε ὅλον τὸ δεξιὸ μυχτῆρα καὶ τὸ φά-
ρυγγα· ὁ πολυπόδας ἀφαιρέθηκε ἐντελῶς, ὅσο ἦταν
δυνατὸ χωρὶς αἱμορραγία· ἔπειτα ῥάφηκε ὁ σάρ-
κινος οὐρανίσκος, ἀφοῦ πρωτύτερα πωματίστηκε ἀπὸ

τὸ στόμα γιὰ τὴν αἰμόσταση. Τὰ χεῖλια τῆς κο-
ψιᾶς στὸ δέσμα τοῦ προσώπου εἶχαν ἔνωση μὲ πρῶ-
τὴ ἐπιτυχία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ. Πητακῶνει=πιέζει.

Χταπόδι=χταπόδι κυρίως λένε τοὺς κυρτοὺς πού κάνουν
οἱ ἐπιπόλαιες φλέβες· αὐτὸς ἐδῶ κι ἄλλοι πού ἀκούσαμε λέ-
νε χταπόδι καὶ τὸν πολυπόδα.

Ἐνωση μὲ πρῶτὴ ἐπιτυχία=ένωση κατὰ πρῶτο σκοπό.

(Ἀπὸ τὴν κλινικὴ Φωκά)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Γιάννη Περγαλιτῇ ΤΑ ΩΡΑΙΑ : Β' ΤΡΕΛΛΑ
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ μὲ πρόλογο τοῦ κ. Φιλέα Λεμπέ-
γκ». Ὁ Περγαλιτῆς εἶναι φίλος μου, εἶναι καὶ συ-
νεργάτης τοῦ «Νουμά», καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀρ-
χαίτερος καὶ ταχτικώτερος, καὶ γι' αὐτὸ μοῦ ἀ-
ρέσουν καὶ τὰ τραγούδια του. Τὰ διαβάζω πάντα
σὰ φιλικὰ κελαδήματα, κι ὅταν καταπιάστηκα κα-
μιὰ φορὰ νὰ κρίνω κανένα του, τὸ κρινα πάντα μὲ
τὴν ψυχὴ μου καὶ ποτὲ τὸ νοῦ μου— τὸ κρινα δηλ.
πάντα σὰ φίλος καὶ ποτὲ σὰν κριτικός. Ἔτσι τῶ-
παθα τώρα καὶ μὲ τὸ καινούριο βιβλιαράκι του· λα-
χτάρησα μόλις τὸ εἶδα φρέσκο φρέσκο νὰ μὲ γλυκο-
χαιρετάει, τὸ χὰδεψα μὲ ἀγάπη, τὸ ρούφηξα μὲ ἡ-
δονὴ καὶ τὸ μπιστεύτηκα ὕστερα σ' ἀγαπημένα χέ-
ρια νὰ μοῦ τὸ φιλάνε σὰν ἀγάπης θυμητάρι.

Οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» τὴν ξέρουνε τὴν
ποίησιν τοῦ Περγαλιτῆ. Τὸν διαβάζουν ἐξή χρόνια
τώρα ἀπανωτὰ κ' ἔχει σηματοπισμένη πιά ὁ καθέ-
νας τὴ γνώμη γιὰ τὸν ποιητὴ—κι ὅλοι, καὶ σ' αὐ-
τὸ εἶμαι σίγουρος, θὰ τὸν ἀγαποῦνε. Ἐνα μοναχὰ
θὰ τοὺς στενοχωρέσει κάπως, ὅπως μὲ στενοχώρεσε
καὶ μένα. Τὸ ὅτι δηλ. ὁ Περγαλιτῆς καὶ τώρα,
καθὼς καὶ μὲ τὸν πρῶτο τόμο του, μᾶς βγῆκε μὲ
ξένους προλόγους. Δηλ. ὁ πρῶτος τόμος του βγῆκε
μὲ πρόλογο τοῦ κ. Παύλου Νιρβάνου καὶ ὁ δεύτερος
τόμος του μὲ πρόλογο τοῦ κ. Λεμπέγκ. Γιατὶ αὐτό;
Ποιὰ ἰδέα ἔχει ὁ κ. Νιρβάνου καὶ ποιὰ ἰδέα ἔχει ὁ
κ. Λεμπέγκ γιὰ τὴν ποίησιν, τὸ ξέρουμε. Ποιὰ ἰ-
δέα ἔχει ὁ Περγαλιτῆς γιὰ τὴν ποίησίν του καὶ τὰ
ποιήματά του, θέλουμε νὰ μάθουμε, κι αὐτὸ θὰ
μᾶς τῶλεγε ἂν τὸν πρόλογο τὸν ἔγραφε ὁ ἴδιος κι ἂν
ἔφινε τοὺς ἄλλους νὰ μιλήσουνε ὅτα θὰ βγαίνει τὸ
βιβλίο. Ἐσχάσα ὅμως. Ὁ Περγαλιτῆς εἶναι ποιη-
τῆς, καὶ σὰν ποιητῆς, δὲν τὰ πολυπροσέχει τὰ τέ-

μα, δηλαδὴ ἀσυνέργεια. Ἀς σταθοῦμε λοιπὸν κ' ἐ-
μεῖς μιὰ στιγμὴ ὕστερ' ἀπὸ τὸ φανερὸ τὸ Σουλιώ-
τικο δράμα, κι ἂς ρωτήξουμε ἐκεῖνο πού πρῶτο
πρῶτο ἀπ' ὅλα ἔπρεπε νὰ μᾶς ξηγήσῃ ὁ ἱστορικός
μας, κι ὅμως μήτε λέξη δὲ μᾶς βαλεῖ μέσα στὸ
βιβλίο του γιὰ αὐτό.

Τὰ τρία ἐκεῖνα χρόνια πού ἔσταζε στάλα στά-
λα τὸ αἷμα τοῦ μεγάλου τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κέντρου»
καθὼς ὁ ἴδιος τὸνομάζει τὸ Σούλι, ἰ τί ἔκαμνε ἡ
ἄλλη ἡ Κλεφτουριά ὁλοτρόγυρα; Πόσοι, καὶ ποιοί
τοὺς θελήσανε νὰ βοηθήσουνε τοὺς Σουλιώτες καὶ νὰ
συμπράξουνε μαζί τους, πόσοι δὲ σκοτιστήκανε,
παρὰ ἢ μείνανε στὰ λημέρια τους, ἢ ξεκινήσανε ἄλ-
λοῦ γιὰ λογαριασμό τους, καὶ τέλος πόσοι προτιμή-
σανε νὰ πᾶνε μὲ τὸν ἴδιο τὸν Ἀλῆ, τὸν τύραννο
καὶ τὸ δῆμιο ὅλης μας τῆς ἀσύμπραγης μαζας;
Μυστήρια ὅλ' αὐτὰ γιὰ τὸν κοινὸν ἀναγνώστη. Ὁ
ἄνθρωπος πού μᾶς ἔγραψε ἀλάκερη διατριβὴ γιὰ νὰ
μᾶς πῇ τὸ τί θὰ εἶτανε τὸ ἔθνος ἂν ὁ Ἀλῆς ἐβγαί-
νε μεγάλος νοῦς κι ἂ βαφτιζότανε καὶ χρι-
στιανός, δὲ συλλογίστηκε νὰ μᾶς γράψῃ ἐδῶ μήτε
μισὴ λέξη γιὰ δυστύχημα θλιβερώτερο κι ἀπὸ τὸ
Σουλιώτικο δράμα, τὸ δυστύχημα τῆς αἰώνιας ἀσυ-
νέργειας, πού μᾶς χαντάκωσε καὶ τότες, καθὼς πᾶν

τα. Ἐπειδὴ ἔτσι δευτερώθηκε καὶ ξαναδευτερώθηκε
ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία ἀπὸ τὰ παλιὰ της. Ἔτσι τοῦ
κατάντησε φυσικὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ νὰ μοιράζε-
ται καὶ κομματιαζεται ὁμπρὸς τοὺς μεγάλους τοὺς
κίνυνους· τόσο φυσικὸ, πού τίποτις δὲν τῶχει νὰ
σοῦ τὸ φέρῃ κι ἀποδείξῃ τῆς καταγωγῆς του ἀπὸ
τοὺς παλιούς, πού ἂν εἶναι δοξα τοῦ κόσμου ὁ μα-
ναδικὸς τοὺς πολιτισμός, ὅμως ὅσο γιὰ τὸ ἴδιο τὸ
ἔθνος, ἡ ἀσύστατη κ' ἡ ἀπρονόητη ἀσυμπραγία τοὺς
ἔπρεπε νὰ μᾶς φέρῃ ντροπὴ καὶ ταπείνωση, ἀφοῦ
μᾶς ἔφερε πάντα τὴν σφοδρὰ καὶ τὸν ὀλεθρο.

Τάχα δὲ θὰ βρεθῇ στὸ τέλος τρόπος νὰ τὴ βγά-
λῃ ὁ λαὸς αὐτὸς ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ τέτοιαν πανού-
κλα; Ἰσως, ὅταν ὁ Σλαβισμὸς ριζωθῇ καὶ καστρω-
θῇ στὸ κατώφλι του, καὶ δὲν ὑπάρχει πιά ἀνάγκη,
μὰ μήτε δυναμὴ γιὰ νὰ πλώσῃ χεῖρι νὰ βοηθήσῃ
τοὺς ἀδερφοὺς του, πού ψήνουνται αἰῶνες τώρα σὲ
φούρνο σιγανῶ καὶ βεβαίου ἀφανισμοῦ.

211

Ἀλῆς καὶ Κλεφτουριά.

Ὁ Ἀλῆς, μεθυσμένος πάντα ἀπὸ τὴ μανία νὰ

συστήσῃ δική του Μωαμεθανικὴ Αὐτοκρατορία, γύ-
ρισε τώρα τὴν προσοχὴν του στὴν Ρουμελιώτικη Κλε-
φτουριά! Πότε λοιπὸ μὲ τὴ βία πότε μὲ τὴν πονη-
ριὰ τοὺς ὑπόταξε λίγους, λίγους, καθὼς καὶ τοὺς ἄ-
ξιζε. Ἐχουμε ὡς τόσο κ' ἓνα δυὸ κινήματα, μικρὰ
θὰ πῆτε καὶ κομματιαστά, κάμποσο ὅμως σημanti-
κά, μάλιστα ἐπειδὴ μᾶς δείχνουνε πὺς ἄρχισε τέ-
λος τὸ ἔθνος ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ μισονοιῶνται πὺς μονά-
χο του θὰ κάμῃ ὅ,τι θὰ κάμῃ. Δίχως ἄλλο θὰ συν-
τελέσανε σ' αὐτὸ τὸ μάθημα κ' οἱ Σουλιώτες, πού
δείξανε τὸ πρῶτο δοξασμένο παράδειγμα. Εἶναι ἀλή-
θεια πὺς στὰ Ἑλληνικά τὰ νερά εἶχαμε ξένους στό-
λους, τὸ Ρούσικο, μὲ τὸ νὰ κρατοῦσανε ἀκόμα οἱ
Ρούσοι τὰ Ἐφτάνησα, καὶ τὸν Ἀγγλικό, πού συμ-
μαχοῦσε τότες μὲ τοὺς Ρούσους ἐναντίον τοῦ Να-
πολέοντα. Τὰ κινήματά μᾶς ὅμως ἐκεῖνα, ὅσο κι
ἂν εἶχανε πάντα πηγὴν τοὺς τὴν ἐλπίδα τῆς ξένης
βοήθειας, εἶτανε, τοῦλάχιστο στὴν ἀπανωσιὰ, πιδ
σὰν αὐτότελα κι ἀνεξάρτητα καὶ μὲ κάποια πολι-
τικὴ ὁργανισμένα, κι ἂς ἀποδειχτήκανε ἀκαρπὰ ἐ-
ξαιτίας τῆς χρονικῆς μας τῆς ἀσυνέργειας.

Εἶχε τότες ὁ Ἀλῆς μεγάλο του προστάτη καὶ
στόλο τὸ Ναπολέοντα. Πολὺ φυσικὸ αὐτό. Τοῦ μῆ-
νοῦσε λοιπὸν τοῦ Ἀλῆ, ὁ Μεσσίας ἐκεῖνος τοῦ Ρήγα

τια, δὲ δίνει καμιά σημασία σὲ τέτια ἀσήμαντα πράγματα. Ὡς τόσο ἐγὼ ἐπιμένω σ' αὐτὸ καὶ τοῦ συστάινω φιλικώτατα τὸν τρίτο τόμο πού θά βγάλει, νὰ μᾶς τὸν δώσει μὲ πρόλογο δικό του, γιὰ νὰ δοῦμε ἐπιτέλους πῶς τὴ βλέπει τὴν ποίηση καὶ λόγου του, γιὰτὶ καμιά φορὰ ὁ ποιητὴς ὅ,τι δὲ μᾶς δείχνει μ' ἀλάκαιρη τὴν ποίησή του, μᾶς τὸ φανερώνει μὲ μιὰ λεξούλα τοῦ προλόγου του—πού εἶναι, νὰ ποῦμε, κουβέντα μὲ τὴν ἴδια του τὴν ψυχὴ.

ΙΕΙΟΝΑΣ

ΚΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΥΝΙΚΟΙ*)

Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ δῇ ὡραία μορφή σχεδὸν σ' ὅλα ὅσα ἀνήκουν στὴ φύση του. Μιὰ φορὰ εἰδεῖς στὸν κόσμον καὶ αὐτὸν τὸν κυνισμό ἀκόμα σὲ ἀστραφτερή, δυνατὴ ὄψη· ὁ κυνισμὸς τῆς ἐποχῆς μας ὅμως, εἶναι ἀνέκφραστα σακάτικος καὶ ἀνούσιος.

Οἱ Ἡρώδες κοιμούνται μ' ἀγωνία γιὰ τὴ δύναμή τους. Ξέροντας πῶς γεννήθηκε μιὰ νέα θρησκεία στὸν κόσμον, βιάζονται νὰ ἐξολοθρεύουν ὅλους ἐκεῖνους πού πιστεύουν στὸ δυνατό μιᾶς βασιλείας ἀνθρώπινης στὴ γῆ. Εἶναι συνηθισμένοι νὰ θαρροῦν τὴ γῆ ὡς βασιλεία τῆς φρίκης τους σὲ ὅλη τὴ αἰωνιότητα.

Ὁ θάνατος καταπίνει μυριάδες θύματα, ἀφανίζονται ἀκριβῶς οἱ πιὸ ἀπαραίτητοι γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς ζωῆς—ἐκεῖνοι πῶχουν πίστη. Γι' αὐτὸν τὸν ἐξολοθρεμὸ ἄνθρωπον μπορεῖ κανένας νὰ μιλή μ' ὀργὴ μονάχα, μὲ φρίκη ἢ—μὲ τὸ στοχασμὸ πῶς ὁ λαὸς εἶν' ἀθάνατος—νὰ σωμαίνει γενναία. Θρήνοι θάταν ἀταίριαστοι καὶ τὸ συμπόνεμα τόσο προσβλητικό, ὅσο εἶναι κ' ἡ ἐκδίκηση ἀνγκυαία.

Ὡς τόσο δὲν εἶν' ὁ θάνατος πῶχει τὸ κρίμα τῶν φόνων, μὰ ἡ φρενοβλάβεια ἐκείνων πού ἀποκτηνώθηκαν ἀπὸ τὸν τρόμο.

Σὰν ἔρχεται ὁ θάνατος δίκαια, στὴν ὥρα του, γιὰ νὰ σαρώσῃ ἡσυχὰ ἀπ' τὸ δρόμο τῆς ζωῆς τὸ ἐτοιμόρροπο, τὸ ξεχαρβαλωμένο, τὸ μισόνεκρο—μὲ τί ἄλλο νὰ τὸν δεχτῇ κανεὶς παρὰ μ' εὐγνωμοσύνη;

Κάποτε ἴσως ἀξίζει τὴν κατάκριση, ὅσο ἐκτελεῖ τὸ ἔργο του μ' ἀμέλεια—μερικοὶ ἄνθρωποι ζοῦν

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στοῦ περασμένου φύλλου.

πολύ, ξεχνώντας τὸ λόγο πῶς ὁ σοφὸς πρέπει νὰ πεθάνῃ στὴν ὥρα του.

Στοὺς κυνικοὺς ὁμως καθεὶ τὸ γερὸ καὶ ἀπλὸ φαίνεται ἀλλόκοτο καὶ φυσικὰ οὔτε κὰν φαντάζονται πόσο θά ἦταν ἡ ζωὴ ἀνυπόφορη ἂν ἦταν ἀθάνατοι οἱ μπουρζουάδες.

Ὁ τρόμος τῆς ζωῆς τοὺς ἀναγκάζει νὰ μιλοῦν πολὺ γιὰ θάνατο καὶ νὰ τὸν συλλογίζονται πολὺ· γλείφουν λαχταριστὰ μὲ γλῶσσα φοβιστικὴ τὰ κόκκαλά του—σὰ ζητιάνοι!—καὶ τοῦ ζητιανεύουν λίγη προσοχή. Οἱ κρίσεις τους γιὰ τὸ θάνατο ἔχουν δουλικὸ τόνο πάντα. Κάνουν σὰν τὸν ὑπηρέτη, πού ἀπ' τὸ φόβο μὴν ἡ κυρὰ τὸν πιᾶσιν πῶς ἔφαγε τὴ ζάχαρη, ζητᾷ νὰ τῆς καταπραΰνῃ τὸ θυμὸ ἀπὸ πρὶν μὲ κολακείες χοντρές.

Φοβῶνται τὸ θάνατο καὶ καθὼς φαίνεται ἀνυπόκριτα. Μέρα καὶ νύχτα οἱ μπουρζουάδες δὲ μποροῦν νὰ λυτρωθοῦν ἀπ' τὴν τρομάρα τοῦ θανάτου καὶ ὁμως συνθέτουν πρὸς τιμὴν τοῦ ὕμνου ψευτιὰ γεμάτους, στολίζουν τὸ σκέλεθρό του μὲ χάρτινα ἄνθη τῆς κρύας φαντασίας τους, σκύβουν μπροστὰ του καὶ σέρονται μὲ τὴν κοιλιά, δίχως νὰ τολμοῦν νὰν τιπρῶσιν τὸ ἥρεμο καὶ σοφὸ τοῦ πρόσωπο—ψιθυρίζουν κάτι γιὰ τὴν ὑψηλὴ δύναμη καὶ τὴ θλιβερὴ ὁμορφίαν τοῦ θανάτου, ἐνῶ ἡ εἰκόνα του εἶν' ἀσχημὴ στὸ νοῦ τους.

Τοῦ λέν :

— Σὲ καρτεροῦμε μὲ χαρὰ!

Μέσα τους ὁμως συλλογιούνται :

— Ὡς καλὴ, πρόσμεινε ἀκόμα! Μόνο μιὰ μέρα, μιὰ στιγμὴ ἀκόμα!

Κι ὁ θάνατος παίρνει ἀπὸ πάνω τους τὰ μάτια μὲ περιφρόνηση. Πρέπει νὰναι σωστὸς λιχουδὴς γιὰ νὰ κρίνῃ πόσο νάφθη ἀκόμα νὰ βαστάξουν οἱ συχαμένοι πόνοι τῶν σφιλιτικῶν, τῶν λεπριασμένων καὶ μαλακισμένων, πόσο δισταχτικὰ νὰ κόβῃ τὸ σὰν ἀπὸ καουτσούκ, σὰν ἀπὸ ἀξὸ νῆμα τῆς ζωῆς τῶν χυδαίων.

Οἱ κυνικοὶ φοβῶνται τὸ θάνατο, μὰ τόσο πιὸ πολὺ παίζουν μαζί του—τὴν ἴδια τυφλομύγα πού παίζουν καὶ μὲ τὴ ζωὴ.

Ἡ ζωὴ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον πράξεις, ἡρωϊσμό, δύναμη, ὁμορφίαν.

Γι' αὐτὸ κ' οἱ κυνικοὶ :

— Ζωὴ δὲν ὑπάρχει, ὑπάρχει μόνο ὁ θάνατος...

Τὰ ἰδανικὰ ἐσθυσαν, θέληση δὲν ὑπάρχει νὰ τὰ πλάσῃ, μὰ ζῇ ἀκόμα ἡ δουλικὴ συνήθεια νὰ

λυγᾷ τὸ γόνα· καὶ αὐτὴ πλάθει εἰδωλὰ πού οἱ κυνικοὶ τὰ προσκυνοῦν γιὰ νὰ μποροῦν νὰ κρύβονται ἀνετα...

Κάποτε ἀνχστενάζει ὁ κυνικός, μιμούμενος εἰλικρινῇ πόνο :

— «Γεύτηκα τόσο λίγο τῆς ἡδονῆς τὸ μέλι καὶ τώρα πρέπει νὰ πεθάνω!...»

Λέει ψέματα! Ἐπρεπε νὰ πῇ :

— «Ἐφαγα ἀπ' ὅλα ὅσα μοῦ ἦταν γλυκὰ καὶ τώρα εἶμαι φαρμακωμένος ἀπ' τὸ χορτασμὸ.

«Ζωὴ καὶ θάνατος εἶναι δυὸ σύντροφοι πιστοί, δυὸ ἀδέρφια γκαρδικὰ, ἀθάνατα παιδιὰ τοῦ ἀθάνατου κυριοῦ». Τὸ ἓνα εἶν' ἀπὸ ἀχτίνες ἡλίου, σκεπασμένο μὲ τὰ φτερά μαγευτικῶν καὶ μυστικῶν ὀνείρων περνᾷ βουίζοντας, φλογερὸ αἰῶνια ἀπ' τὴ φωτιὰ τῆς πλάστρας πράξης, μανιακὰ σπάταλο, ἐρωτεμένο πάντα. Ἐξέλλο συλλογισμένο, ἀπλὸ, ὁλόλευκο, μὲ ἀγέρωχη ἀγνότητα, μεγαλόπρεπα αὐστηρό, καθὼς ἡ θαλάσσα σὲ γαλήνια νύχτα, μὲ βαθεῖα μάτια πῶχουν τὸ χρῶμα ξάστερου βραδινοῦ καλοκαιριᾶτικου οὐρανοῦ καὶ μέσα τους ἀστράφτει ἡμερὴ μιὰ ἰδέα ἀγάπης στὴ ζωὴ κ' ἓνα χαμόγελο γλυκὸ γιὰ τὸ ἔργο τῆς.

Ἡ ζωὴ σπέρνει ἀδιάκοπα σ' ἀλάκρη τὴ γῆς τοὺς σπόρους τῆς καὶ ὅλα τρεμουλιάζουν ἀπὸ χαρὰ στοὺς δρόμους τῆς καὶ ὅλα προκόβουν, ἀνθοῦν μὲ χίλια μύρια φωτερὰ χρώματα, γελοῦν καὶ τραγουδᾷ μεθυσμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο. Μὰ στὴ δημιουργίᾳ τῆς εἶν' ἡ ζωὴ πάντα ἓνας πού γυρεύει, μόνο μεγάλη, δυνατὰ κ' αἰῶνια θέλει νὰ πλάθῃ. Σὰ δὴ νὰ περισσεύῃ τὸ μικρόχαρο, τὰ δύναντο κραεῖ στὸν ἀδερφο τῆς :

— Δυνατέ, βοήθα! Τοῦτο εἶναι θνητό...

«Ὁ θάνατος ὑπηρετεῖ ὑποταχτικὸς τὸ ἔργο τῆς ζωῆς....»

* *

Ὁ κυνισμὸς προβάλλει μωρὸς στὸν ἄνθρωπον μὲ τὸ παρδαλὸ φόρεμα τῆς «καινούριας ὁμορφίαν».

— Τὸ μέτρο τῆς ζωῆς εἶν' ἡ ὁμορφίαν! κρυγάζει ὁ κυνικός μὲ ξένα λόγια, πού τὸ βαθύ τους νῆμα γυρνᾷ ἐναντίον στὸν κυνικό.

Ὀλόγυρα σακάτικα παιδιὰ τῶν ἐκφυλισμένων μπουρζουάδων—παιδιὰ χωρὶς αἷμα στὶς φλέβες—μισάρρωστες γυναῖκες, πού τὸ αἶσθημα τῆς ὁμορφίαν ἔχει πεθάνει μέσα τους, νέοι λυωμένοι ἀπ' τὸ ξεφάντωμα, γέροντες βασανισμένοι ἀπ' τὸ ρεματισμὸ, σακάτικες ἀπ' τὴν ποδᾶγρα, φρενοβλαμένοι...

Στοὺς δρόμους—τὰ ζωντανὰ μνημεῖα τῆς δη-

§ 12

Θαλασσινὰ κινήματα.

πῶς ἀνάγκη νὰ καμῇ ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νὰ καταδαμάσῃ τοὺς Ἑλλήνες, πού ἐφοδίαζαν τὴ Ρουσία μὲ στρατιωτικὸ ὕλικό. Μὰ τοῦ ἄμε καὶ ἄλλα. Ἐνέργησε καὶ δοθήκανε τὰ πασαλίκια τοῦ Μοριᾶ καὶ τοῦ Λέπανθου στὶς δυὸ τοῦ γιούς, Βελῆ καὶ Μουχτάρη. Ζήτησε τότες ὁ γερολύκος τῆς Ἡπείρου ν' ἀρπάξῃ καὶ τὴν Ἀγιά Μαύρα Ἐδῶ ὅμως χτυπήθηκε ἀπὸ τοὺς Ρούσους, βοηθούμενους ἀπὸ πολλοὺς μας ἄρματωλούς καὶ κλέφτες, καὶ γύρισε πίσω. Τὴ Ρούμελη ὡς τότε, καθὼς εἴπαμε, τὴν ξεσκούπισε. Ἐνας μὲ νάχα, ὁ Νίκος Τσάρας, καταπιάστηκε δουλειὰ πού μὲ πολλὴ νοικοκυρωσύνη τὴν χαρακτηρίζει ὁ ἱστορικός μας παράτολμη (1807). Ἦξε μαζί του 550 διαλεχτοὺς καὶ τράβηξε στὴ Μακεδονία, νὰ σμίξῃ μὲ τὸ Σερβο τὸν Καραγιώργη. Ἀπανωτὲς φορές ἀπόκρουσε τοὺς στρατοὺς πού τρέχανε καταπόδι του, μὰ τέλος πολιορκήθηκε στὰ βουνὰ καὶ στὶς κλεισοῦρες τῆς Τζίχνας ἀπὸ δεκαπέντε χιλιάδες ἔχτρούς, καὶ μόλις πρόφταξε νὰ τραβηχτῇ στ' Ἀγιον Ὄρος, καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ ξεκινήσῃ μὲ καίρικα στὸ Σκόπελο. Θάρρουμε τώρα τώρα στὰ θαλασσινὰ του καμώματα.

Μοριᾶς λοιπὸν καὶ Ρούμελη βρισκόντανε στὰ χεῖρα τοῦ Ἀλῆ, τοῦ Βελῆ καὶ τοῦ Μουχτάρη, ὅταν ὑπογραφότανε ἡ Συνθήκη τοῦ Τίλσιτου μεταξὺ Ρουσίας καὶ Γαλλίας. Σ' αὐτὴ τὴ Συνθήκη οἱ Ρούσοι παραχωροῦσαν τὰ Ἐφτάνησα στοὺς Γάλλους, καὶ τραβοῦσαν τὸ στόλο τους ἀπὸ τὰ νερά μας. Ὅσοι λοιπὸ νησιῶτες εἶχανε σηκώσει κεφάλι ἀκούγοντας τὰ λόγια τοῦ Ρούσου ναύαρχου, ἀναγκαστήκανε τώρα νὰ προσπέσουν καὶ νὰ γυρεύουν νὰ μαλακώσουν τὴν Πόρτα μὲ Πρεσβεῖτες καὶ μὲ χρηματικὸ. Τὰ ἴδια τὰ παλιὰ τῶν περασμένων μερικῶν αἰώνων, ὅμως μὲ δίχως σφαγὲς αὐτὴ τὴν φορὰ, χάρη στὴν Τούρκικη τὴ Ρουσοφοβία. Οἱ Νυδριῶτες ὡς τόσο παρλίγο νὰ πάθουν ἀσκημὰ σφοδρά, ἐπειδὴ ἀνεβᾶσαντας αὐτοὶ ρούσικη σημαία στὰ πλοῖα τους, καὶ κοβόντας βόλτες μέσα στὸ Αἰγαῖο, εἶχανε χαλάσει πολλὰ Ὄσμανικὰ πλοῖα, μὲ τρόπο πιώτερο πειρατικό παρὰ ἡρωϊκό. Ὡστε χρειάστηκε, λέει, ὅλη ἡ πολιτικὴ κ' ἡ ἀξιωσύνη τοῦ Γεώργη τοῦ Βούλγαρη γιὰ νὰ μπόδισῃ, ἀπὸ τὴ μιὰ τὸ Βελῆ νὰ χτυπήσῃ

τὸ νησί, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τους πατριῶτες του νὰ μισέψουν καὶ αὐτοὶ στὰ Ἐφτάνησα, καθὼς μελετοῦσαν, προβλέποντας δυστυχήματα.

Ξαναρχοῦμαστε τώρα στὸ Νίκο Τζάρα. Αὐτὸς πῆγε κ' ἐσμίξε μὲ κάμποσους ἄλλους Καπετανέους φευγάτους ἀπὸ τὴ Ρούμελη ὕστερ' ἀπὸ τὴν ὑποταγή τῆς, καὶ μαζεμένους στὴ Σκιαθὸ μ' ἐβδομήντα καταδρομικά. Ἀρχηγὸς ὁ Γιάννης ὁ Σταθάς, δεύτερος ὁ Νίκος ὁ Τζάρας. Ἄλλοι γνωστοὶ Καπετανέοι, ὁ Βλαχάβας καὶ ὁ Κολοκοτρώνης. Ὅλοι τους ἀπὸ στεριανοὶ πολεμιστὰδες γυρισμένοι θαλασσοπούλια. Ἀρχίσανε λοιπὸν πάλι τὸργωμα τοῦ Αἰγαίου, κυνηγώντας Τούρκικα πλοῖα. Πόλεμος τῆς κακῆς ὥρας, μισὸ ἐγδίκηση, μισὸ πειρατεία.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1807 τοὺς ἐπιάσαν τρία Τούρκικα πολεμικά, καὶ δίχως ἄλλο θὰ τοὺς ἀφανίζανε ἐπειδὴ δὲ φαίνεται νὰ γνωρίζανε ἀπὸ πυρπολικά οἱ δικοὶ μας. Γιὰ καλὴ τους ὁμως τύχη βρέθηκε σιμά τους Ἀγγλικὸ πολεμικόν, πού χτύπησε καὶ βούλιαξε τὰ δυὸ Τούρκικα, κ' ἐπιάσε τὸ τρίτο. Κ' ἔτσι γλυτώσανε. Παρακίνησε τότε ὁ Σουλτάνος τὸν Ἀλῆ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ γυρίσουν στὴ Ρούμελη, γιὰ νὰ πάψῃ τὸ κακόν. Καὶ γυρίσανε τωόντις ὅλοι στὰ λημέρια τους. Μόλις ὁμως μπῆκε ὁ καινούριος ὁ

μιουργικῆς δυνάμεως τῶν μπουρζουάδων: ἀκαρδῶν χουλιγᾶν (*) — τὰ παιδιὰ τους, πουλημένες πόρνες — τὰ θύματά τους... ὁμορφιά!

Κι ἀπὸ παντοῦ κοιτᾶνε τὰ μισότυφλα, ὀμπιασμένα μάτια τῆς φτώχειας, παντοῦ ἀνεμίζουν τὰ πανουκλιασμένα της κουρέλια, ἀπὸ παντοῦ ἀπλώνονται γιὰ ἐλεημοσύνη μυριάδες βρωμερά, σκελεθρῶμένα χέρια... Τί ὁμορφιά!

Στὸ χάος τῆς πείνας μισόνεκρων κορμιῶν, στὸ μαῦρο στρόβιλο τῶν κουρελιῶν στριφογυρίζει ὁ ἀπεξεραμένος σὲ ξεφαντώματα κι ἀρρώστειες κυνικὸς μὲ μὺς ἀδύναμους, μὲ κόκκαλα μαλακισμένα, μὲ μαυιακή, ὅλη ἀγωνία δίψα γιὰ ἡδονὲς ἐρεθιστικές, μὲ σβυστά μάτια στ' ἀχνὸ πρόσωπο, κάτω ἀπ' τὸ γυμνὸ κρανίον... Εἶν' αὕτῃ ἡ «καινούρια ὁμορφιά»;

Γυρνᾷ στὶς πόλεις, σὰν τὸν πλιατσικολόγο στοὺς κάμπους τῆς μάχης, σὰν τὸν ταφογδύτη στὰ νεκροταφεῖα καὶ λείει:

— Ὑπηρετῶ τὴν ὁμορφιά.

Καὶ γονατίζει μπρὸς σ' ἓνα σωρὸ μικρολογήματα καθελογῆς, κρύβεται, γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ γύρω του τὴν ἀσχημιὰ, πίσω ἀπὸνα πλῆθος σωριασμένα μικροτεχνήματα: εἰκονίτσες, παιγνίδια, ἀγαλματάκια καὶ κομψὰ βιβλιαράκια—μικρόχαρους καρπούς τῶν κόπων ψυχῶν μικρόχαρων. Ὅλα αὐτὰ τὰ εὐτελῆ πράγματα, καμωμένα βιαστικὰ χάρις τῇ μεγάλῃ ζήτησιν, γεμίζουν τὰ σπίτια καὶ τὶς ψυχὲς τῶν κυνικῶν, θαμπώνοντας τὰ μάτια μὲ τὰ παρδαλὰ χρώματα, κουφάινοντας ταῦτιά μὲ τὸν ἀχνὸ ἀδαιων φράσεων, γαργαλίζοντας εὐχάριστα τὰ μουδιασμένα νεύρα μὲ τὸ ἐρεθιστικὸ τους. Πίσω ἀπ' αὐτὰ τὰ μικροπράγματα ὅμως χάνονται, σβύνουν οἱ μορφὲς τῶν μεγάλων δημιουργῶν ὁμορφιάς αἰώνιας, ξεψυχοῦν οἱ ἱεροὶ ὕμνοι τῶν ἀλλοτινῶν ποιητῶν, ξεχνιοῦνται τὰ

*) Μ' αὕτῃ τῇ λέξει, ποὺ κατὰ πρῶτον σημαίνει ἐκεῖνον ποὺ κάνει ἀσχημιὰς στοὺς δρόμους, οἱ ρούσσοι ἐπαναστάτες ἀνέμαζαν καὶ ἔχτρο τῆς ἐπαναστάσεως, ποὺ τὴν πολεμοῦσε φανερά στοὺς δρόμους, σκοτώνοντας ἐβραίους, χτυπώντας φοιτητὲς, βρίζοντας τοὺς μορφωμένους κλπ. Σ. Μ.

χρόνος, καὶ ξανάρχισε πάλι νέο κίνημα, ἀπ' ἐκεῖνα τὰ μισὰ κι ἀκανόνιστα, μὰ ἀγιασμένα πάντα, μὲ τὸ μαγικὸ τὸ στοιχεῖο τοῦ ἡρωϊσμοῦ ποὺ ἀνταμώνουμε τώρα σὲ κάθε βῆμα τῶν ἀδασμαστων ἐκείνωνε λιὸν ταριῶνε.

§ 13

Παπαθύμης Βλαχάδας.

Τὸ γινώριζε ὁ ἀκοίμητος αὐτὸς ἀρχηγὸς πῶς ὁ Ἄλῃς ἀφορμὴ πάλι πρόσμενε γιὰ νὰ χτυπήσῃ τοὺς Καπετανέους τῆς Ρούμελης, καὶ νὰ τοὺς ἀδυνατήσῃ ὀλότελα. Τοὺς μαζεῦει λοιπὸν σὲ σύνοδο, καὶ σκαρώνουνε νέο κίνημα. Συναγροικηθήκανε μάλιστα ὄχι μονάχα μὲ μερικοὺς ἄλλους ἀρχηγούς τῆς γειτονίας παρὰ καὶ μὲ τοὺς Τούρκους τῶν Τρικάλων καὶ τῆς Λαρισσας. Ἀχαμνὰ λοιπὸν ὁργανισμένον κίνημα καὶ τοῦτο. Πρῶτον, ποὺ δὲν εἶτανε γενικόν. Δεύτερον, ποὺ ἀπόβλεπε τὸν Ἄλῃ μονάχα. Τρίτον καὶ πῶς σπουδαῖον, ποὺ ζητοῦσε τὴν συμμαχίαν τῶν Τούρκων. Πρῶτον λοιπὸν οἱ Τούρκοι τραβηχτήκανε ἅμα προδοῖται καὶ τὸ μυστικὸν τὸν Ἄλῃ. Μὰ καὶ δικοὶ μας κάμποσοι ἀκολουθήσανε τοὺς Τούρκους, κ' ἔμεινε ὁ Βλαχάδας μὲ μερικοὺς. Ἀφίνει τὸν ἀδερφόν του τὸ Θεόδωρον μὲ ἐξακόσους στὴν Καλαμπάκα, καὶ τρέχει κατὰ τὸν Ὀλυμπο νὰ βρῇ βοηθούς. Τοὺς ἐξακόσους τοὺς χτυπᾷ ὁ Μουχτάρης, καὶ πέφτουνε ὅλοι τοὺς. Τοὺς ἔγδαρε τὰ κεφάλια, κ' ἔστειλε τὸ δέρμα τοὺς ἀλατισμένον στὸ γέρον του ὁ Μουχτάρης. Κατεβαίνει κατοπιὶ ὁ Παπαθύμης μὲ πεντακόσους, μὰ εἶτανε ἄργα. Ἄλλο καταφύγιον δὲν τοῦ μνηστὴς τώρα, παρὰ ἡ θαλασσά πάλι. Πάλι λοιπὸν ἀρχινῆσανε τὰ παλιὰ, κ' ἔπαθε ἡ τούρκικη ἡ ναυτιλία φοβερὰς ζημιὰς. Μ' ἄλλους λόγους ἀπὸ Ἄλῃ πασαδικὸς πόλεμος ἔγινε τούρκικος, καὶ μάλιστα

ὀνόματά τους μέσα στὶς χυδαῖες κραυγὲς τῶν ἱερέων τῆς «καινούριας ὁμορφιάς», τῶν ὑποταχτικῶν δούλων τῶν μπουρζουάδων.

— Καινούρια ὁμορφιά! κρᾶζουν οἱ κυνικοί, ἐνῶ βυθίζονται στὸ θαυμασμὸ τῶν μικροτεχνημάτων καὶ ζητοῦν νὰ λησμονήσουν πῶς ἡ ἀθάνατη ὁμορφιά εἶναι στὴν ἀγάπη καὶ ὄχι στὴ φιληδονία· στὴν πράξιν, ὄχι στὴν ἀνάπαυσιν· στὸ ψῆλωμα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, στὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ ἰδανικοῦ.

Οἱ μπουρζουάδες ἔσκισαν τὶς μικρὲς ψυχὲς τοὺς σὲ μικρὰ κομμάτια, ποὺ τὰ κομματιάζουν ξανὰ πάντα κ' ἔτσι ζοῦν κομματιαστὰ μέσα στὴ γοητεία τῶν μικροδασκεδασέων τους.

Στὸ μεταξὺ τρέχει παντοῦ τριγύρω τοὺς πάντα συχνότερον, πάντα πλουσιότερον τὸ πορφύρετον αἷμα τοῦ γίγαντα ποιητῆ ποὺ ἔπλασε ὅλους τοὺς θεοὺς κοντὰ στὸν Προμηθεῖα, τὴ Μοῖρα καὶ τὸ Φοῖνικα, τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Σατανᾶ, τὸ Φάουστ καὶ τὸν Ἀχασσοῦρο, χιλιάδες μύθους, θρύλλους καὶ τραγοῦδια! Τρέχει τὸ αἷμα ἐκεῖνου ποὺ τὴν πλάστρα δυνάμει του δὲν τὴν ξεπέρασε ὡς τὰ σήμερα κανεὶς ἀκόμα.

Δόσαμε τὸνομα τῶν ἀθανάτων σ' ἐκείνους, πῶς νιωσαν νὰ μᾶς ἀποδώσουν μ' ἀτλότητα καὶ μ' ὁμορφίαν τὶς μεγάλες δημιουργίαι τοῦ λαοῦ. Τὸ λαὸ ὅμως—αὐτὸν τὸν πρῶτον πλάστη τῆς ὁμορφιάς σὲ δυνάμει καὶ σὲ καιρὸ!—τὸν κατεδάσαμε σὲ ὄργανον τῆς πλεονεξίας μας, τοῦ ληστέψαμε τὴν δυνάμει παρκαμωσάμε τὴν ἀθάνατην ψυχὴν του—καὶ τώρα ἔρχονται οἱ κυνικοὶ καὶ βεβασιώνουν:

— Ὁ λαὸς εἶναι χυδαῖος καὶ μωρὸς, σκληρὸς καὶ διεφθαρμένος!

Παρατήρησαν σωστὰ πῶς σὲ μιὰ ξένη χώρα καθένας βλέπει μόνον ἐκεῖνον ποὺ ἔφερε μέσα του μαζί του.

Οἱ κυνικοὶ ποὺ μιλοῦν γιὰ τὸ λαὸ ἔτσι, ἔχουν στὰ μάτια τοὺς τὰ πλῆθη ἐκεῖνα τῶν ἐκφυλισμένων, ποὺ ἀνῆλθεν πολυάριθμα οἱ ἴδιοι· στὴ ζωὴ καὶ ποὺ στέκονται σιμότερά τους καὶ τὰ νιώθουν καλλίτερα ἀπὸ τὸ λαὸ, ἀκατανόητον γι' αὐτοὺς μὲ

θαλασσοκλέφτικος τουρκοπόλεμος, νὰ μὴν ποῦμε πειρατικὸς. Καὶ τὸ πῶς λυπερό, οἱ σφαγὲς ποὺ ἔκαμαν οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι στὰ παράλια τῆς Θεσσαλίας χαρῆς χτυπιζοῦνται ἀπὸ τὸ δίκιο καὶ φρόνιμον Σαθα «ἀπανθρωπότητες». Ο ἱστορικὸς ὅμως ποὺ ἀκολουθοῦμε, τσιμουδιά καὶ γιὰ ταῦτα.

Σκύλιαζε ὁ Ἄλῃς μὲ τὸ «Διαβολόπαππα», καθὼς τὸν ὀνόμαζε. Ἐβαζε καὶ ὁ Σουλτάνος τὸν Πατριάρχην νὰ τοῦ μνηστὴ πῶς ἂν τραβηχτῇ στὰ λημέρια του θὰ συχωρεθῶνε οἱ ἀμαρτίαι του. Τέλος ἔβγαλε καὶ φερμάνι ποὺ τοὺς ἔδινε ὅλους ἀμνηστία.

Πείθεται ὁ Βλαχάδας, καὶ γυρίζουνε ὅλοι στὸν τόπον τους. Ζήτησε τότες ὁ Ἄλῃς νὰ καταφέρῃ τοὺς συντρόφους του νὰ τοῦ παραδώσουνε τὸ Βλαχάδα, μὰ ἀποτυχόντας, κατάφυγε σ' ἄλλο μέτρο πῶς σύμφωνον μὲ τὸν πρόστυχον χαραχτήρα του. Πλαστογράφησε γράμμα ἀπὸ τοὺς Λαζέους τάχα, καὶ τὸν ἔπιασε ἐκεῖ ποὺ τὸν προσκαλοῦσε τὸ γράμμα.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀνοικονόμητου ἐκεῖνου ἱερέα στὰ θηκε στὰ λήθη μαρτυρικὸς. Δὲν εἶναι ἴσως τῆς ἐπαρχίας μας ἡ περιγραφή του. Εἶναι ὅμως τῆς ἐπαρχίας μας νὰ ἀναφέρουμε μὲ θλίψιν βαθειά, πῶς μ' ὅλο τὸν ἡρωϊσμὸ ποὺ ἔδειξαν οἱ ἀνθρώποι ἐκεῖνοι καὶ στὴ ζωὴ τους καὶ ὅτα βλέπανε θάνατον ὁμπροστά τους, δὲ δυνήθηκαν ν' ἀφήσουνε τὰ ὀνόματά τους στὴν ἱστορίαν μ' ἓνα χαραχτήρα, ποὺ νὰ πῆς πῶς πάντα κινηγοῦσαν ἓνα τελειωτικὸ σκοπὸν, τᾶλῃθινὸν τὸ σὺνέρον τοῦ τόπου τους· παρ' ἄλλαζαν καὶ πολιτικῇ, καὶ σκοπῷ, καὶ μέσῃ, καὶ φίλους, κ' ἐχτροὺς, κατὰ τὸν καιρὸ ποὺ φυσοῦσε. Ἄν εἶτανε ὁ καιρὸς τότες φουρτουνιασμένος, ἀπὸ ποῦ ἄλλου θὰ φαινότανε ὁ γνωστὸς ὁ καπετάνιος;

(ἀκολουθεῖ) ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

τὴν κρυμμένη βαθυὰ μέσα του, παρθενικὴ πνευματικὴ ζωὴ του...

Ὁ λαὸς μπορούσε νὰ παντήσῃ στοὺς κυνικοὺς μαζὶ μὲ τὸν Ἰωβ:

— «Ὅ, τι ξέρετε, τὸ ξέρω κ' ἐγὼ· καὶ δὲν εἶμαι μικρότερός σας. Ὅμως ποθοῦσα νὰ μιλήσω στὸν Παντοδύναμον καὶ ποθοῦσα νὰ φιλονεικήσω μὲ τὸ Θεόν».

Σήμερα ἀρχινᾷ ὁ λαὸς νὰ παίρνῃ συνείδησιν τῆς δυνάμεως του καὶ τοῦ δικίου πῶς εἶναι στὴν ἐλευθερίαν, ὀρθώνεται, ζητᾷ νὰ σπάσῃ τὰ δεσμά του, ἐνῶ οἱ κυνικοὶ κρύβουν τὸ κεφάλι ἐνώπιόν του καὶ μὲ γλώσσα ποὺ τραυλίζει ἀπὸ τὸν τρόμον λένε μεταξὺ τους:

— Οἱ βάρβαροι ἔρχονται... Ὁ πολιτισμὸς εἶναι σὲ κίνδυνον... ὁ πολιτισμὸς μου...

Ψευτιά, συκοφαντία κάθε λόγου, κυνισμὸς μονάχα.

Εἶν' ὁ πολιτισμὸς ἀγάπη σας καὶ πάθος, εἶναι ἡ θρησκεία σας αὐτὸς καὶ τὸ ἱερό σας;

Δέστε, ὁ λαὸς διψᾷ γιὰ πολιτισμὸν, μάχεται ἴσα ἴσα γιὰ τὰ πόχτημά του· εἰσεῖς ὅμως ποῦ εἰστε;

Ἡ τρέμετε νὰ λάβετε μέρος στὸν ἀγῶνα γιὰ τὸ ξαναγέννημα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος, ἡ σμίγεται μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ ἐναντίον τοῦ πολιτισμοῦ.

Λέτε ψέμματα ὅταν λέτε πῶς τὸν ἀγαπᾶτε· δὲν ἀγαπᾶτε τίποτε, δὲν ξέρετε οὔτε τὸν ἑαυτὸν σας νὰ αγαπᾶτε.

Γδυμνοὶ εἰστε γεννημένοι ὅλοι σας καὶ γδυμνοὶ ζήτε, καμμιὰ ψευτιά δὲ θὰ μπορούσε νὰ κρύψῃ τὴν ἀσχημιὰν σας γδυμνῇ.

Ἄς εἶχατε γεννηθῇ τίμιοι ἄνθρωποι ἢ καλλίτερα ἂς μὴν εἴσαστε διόλου γεννημένοι, γιὰ νὰ μὴ βεβηλώνετε τὴν ὑψηλὴν τραγωδίαν τῆς ζωῆς μὲ τὸ ἀνακάτωμά σας!

Καὶ γιὰ ὁμορφίαν καλλίτερα νὰ μὴ μιλάτε:μπορεῖτε νὰ βιάζεστε, μὰ ὄχι νὰ γονιμοποιήτε!

Ἡ ἐλευθερία ἀγαπάει τὴν ὁμορφίαν κ' ἡ ὁμορφία ἀγαπάει τὴν ἐλευθερίαν.

Σεῖς ὅμως—εἰστε ἐλεύθεροι;

Εἰστε ὠραῖοι;

(Στᾷλλο φύλλο τελιώνει)

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗΣ

(Μετάφραση Πέτρου Βασιλικοῦ)

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στὴ φιλολογικὴ καὶ κριτικὴ ἐπιθεώρησιν τοῦ Παρισίου «Isis», δ.κ. Ary René d'Yvermont κρινόντας τὶς «Ἀλυσίδες» τοῦ Ταγκόπουλου, τελιώνει ἔτσι:

«Cet essai dramatique est riche d'action et de philosophie, il peut-être qualifié d'art nouveau, puisque l'auteur réussit à donner aux foules, du haut de la scène, l'enseignement des vertus civiques».

Il y a de grandes qualités dans l'oeuvre de m. Tangopoulos nous devons la suivre, car elle nous réserve des surprises agréables, qui seront peut-être, des chefs-d'oeuvre».

«ISIS» (Mai 908, p. 27—28).

Η ΛΑΓΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιὰ τὸ λαὸ καὶ δέχεται καταθέσεις ἀπὸ μιὰ δραχμὴν καὶ ἄνω.

Σοῦ πλερώνει τόκο 4 1/2 % καὶ σοῦ δίνει πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσεις εἴτε ὅλα εἴτε μέρος ἀπ' αὐτά.